

***Sprawozdanie z badania procesu kształcenia
u uczniów kompetencji kluczowych
prowadzonego w roku szkolnym 2021/2022***

Warszawa, marzec 2023

Spis treści

1. Wprowadzenie	2
2. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, opracowane na podstawie sprawozdań z nadzoru pedagogicznego kuratorów oświaty w roku szkolnym 2021/2022	3
3. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się, z podziałem na obszary aktywności uczniowskiej, opracowane na podstawie danych zgromadzonych na elektronicznej platformie nadzoru pedagogicznego	8
3.1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji	8
3.2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności	11
3.3. Kompetencje matematyczne	13
3.4. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii	15
3.5. Kompetencje cyfrowe	18
3.6. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się	21
3.7. Kompetencje obywatelskie	24
3.8. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości	27
3.9. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej	30
3.10. Wiedza nauczycieli na temat kompetencji kluczowych w procesie uczenia się	32
3.11. Potrzeby szkół i nauczycieli w zakresie niezbędnego wsparcia w procesie kształcenia/rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych	35

1. Wprowadzenie

W Zaleceniu Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. zdefiniowano listę ośmiu kompetencji kluczowych, które uznano za niezbędne każdemu człowiekowi do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego, zrównoważonego stylu życia, udanego życia w pokojowych społeczeństwach, kierowania życiem w sposób prozdrowotny i aktywnego obywatelstwa. Rozwijają się one w perspektywie uczenia się przez całe życie, począwszy od wczesnego dzieciństwa przez całe dorosłe życie za pomocą uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, we wszystkich kontekstach, w tym w rodzinie, szkole, miejscu pracy, sąsiedztwie i innych społecznościach. Zakresy poszczególnych kompetencji przenikają się i są ze sobą powiązane. Takie umiejętności jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętności komunikacyjne i negocjacyjne, umiejętności analityczne, kreatywność i umiejętności międzykulturowe są elementem wszystkich kompetencji kluczowych.

Przedmiotowe badanie obejmuje kształcenie kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się formalnego, w zakresie spójnym z najważniejszymi umiejętnościami określonymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Kształcenie kompetencji kluczowych nie należy wiązać z konkretnym przedmiotem nauczania lecz z odpowiednią organizacją i realizacją procesu kształcenia (doborem form i metod), pozwalającą w sposób jak najbardziej efektywny zdobywać wiedzę, kształtować umiejętności i postawy.

Ogólne założenia metodyczne prowadzenia badania kształcenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się, przygotowano w oparciu o materiał opracowany w ramach Projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

W badaniu zastosowano trzy narzędzia:

- kwestionariusz ankiety dla dyrektora (AD),
- kwestionariusz ankiety dla nauczyciela prowadzącego zajęcia (AN),
- arkusz obserwacji zajęć (AOZ).

W arkuszu obserwacji zajęć zawarto 31 dyspozycji (aktywności uczniowskich, sytuacji dydaktycznych), w których realizuje się kształcenie kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się. Każdej dyspozycji przyporządkowano kafeletkę określającą, jak wielu uczniów zaangażowanych jest w zaobserwowaną sytuację. W ramach prowadzonego w szkole badania, wizytator dokonywał obserwacji pięciu zajęć edukacyjnych, ujętych w arkuszu organizacji szkoły.

W kwestionariuszu ankiety skierowanej do nauczyciela prowadzącego zajęcia oraz do dyrektora szkoły, respondenci w szczególności deklarowali poziom własnych kompetencji kluczowych, wiedzy na temat ich kształcenia/rozwijania oraz oczekiwanego wsparcia w tym zakresie. Wartością dodaną wszystkich pytań narzędziowych było wzbudzenie refleksji na temat istoty i złożoności wszystkich kompetencji kluczowych, form i sposobów ich kształcenia oraz rozwijania w procesie uczenia się przez całe życie.

Badanie realizowane w ramach wspomaganie pracy szkół prowadzono w okresie od stycznia do czerwca 2022 r.

2. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, opracowane na podstawie sprawozdań z nadzoru pedagogicznego kuratorów oświaty w roku szkolnym 2021/2022

Wspomaganiem w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych objęto szkoły wybrane przez kuratorów oświaty.

Tab. 1. Liczba szkół objętych wspomaganiami z podziałem na typy.

Lp.	Typ szkoły	Liczba szkół
1.	szkoła podstawowa	651
2.	liceum ogólnokształcące	153
3.	technikum	116
4.	branżowa szkoła I stopnia	81
5.	branżowa szkoła II stopnia	2
6.	szkoła policealna	18
7.	łącznie liczba szkół objętych wspomaganiami	1021

2. W procesie wspomaganiania obserwowano prowadzenie zajęć edukacyjnych, podczas których kształtowane były u uczniów następujące kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

3. Według wskazań kuratorów oświaty, podczas obserwowanych zajęć edukacyjnych najczęściej kształtowane były:

- a) w szkołach podstawowych:
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – 15 wskazań,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – 11 wskazań,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 8 wskazań,
 - kompetencje w zakresie wielojęzyczności – 5;
- b) w liceach ogólnokształcących:
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – 16 wskazań,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – 10 wskazań,
 - kompetencje w zakresie wielojęzyczności – 6 wskazań;

- c) w technikach:
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – 14 wskazań,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 10 wskazań,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – 10 wskazań;
- d) w branżowych szkołach I stopnia:
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – 14 wskazań,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – 11 wskazań,
 - kompetencje w zakresie wielojęzyczności – 6 wskazań;
- e) w branżowych szkołach II stopnia:
(w tym typie szkoły przeprowadzono jedno badanie w województwie małopolskim)
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
 - kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- f) w szkołach policealnych:
(w tym typie szkoły przeprowadzono łącznie 18 badań w 5 województwach: pomorskim, małopolskim, lubelskim, mazowieckim i dolnośląskim)
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – 4 wskazania,
 - kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – 3 wskazania,
 - kompetencje w zakresie przedsiębiorczości – 3 wskazania.

3. Do najrzadziej kształtowanych kompetencji kluczowych należały:

- a) w szkołach podstawowych:
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – 14 wskazań,
 - kompetencje w zakresie przedsiębiorczości – 8 wskazań,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 7 wskazań;
- b) w liceach ogólnokształcących:
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – 13 wskazań,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 7 wskazań,
 - kompetencje w zakresie przedsiębiorczości – 7 wskazań;
- c) w technikach:
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – 12 wskazań,
 - kompetencje obywatelskie – 9 wskazań,

- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 7 wskazań;
- d) w branżowych szkołach I stopnia:
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – 14 wskazań,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii – 9 wskazań,
 - kompetencje obywatelskie - 7 wskazań;
- e) w branżowych szkołach II stopnia:
(przeprowadzono jedno badanie w województwie zachodniopomorskim)
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
 - kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
 - kompetencje obywatelskie;
- f) w szkołach policealnych:
(w tym typie szkoły przeprowadzono łącznie 18 badań w 5 województwach: pomorskim, lubelskim, małopolskim, mazowieckim i dolnośląskim)
- kompetencje cyfrowe – 4 wskazania,
 - kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej – 3 wskazania,
 - kompetencje w zakresie wielojęzyczności – 2 wskazania.
4. Dyrektorzy szkół – w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego – podejmowali działania w celu wspierania nauczycieli w kształtowaniu i doskonaleniu kompetencji kluczowych uczniów. Do najczęściej podejmowanych działań wspierających, wskazywanych przez dyrektorów szkół należały:
- a) w szkołach podstawowych:
- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji – 15 wskazań,
 - udostępnianie i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej kształceniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 12 wskazań,
 - organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których kształcone/rozwijane są kompetencje kluczowe – 8 wskazań;
- b) w liceach ogólnokształcących:
- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji – 13 wskazań,
 - organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których kształcone/rozwijane są kompetencje kluczowe – 9 wskazań,

- udostępnianie i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej kształceniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 7 wskazań,
- udzielanie nauczycielowi informacji zwrotnej o wynikach obserwacji, w tym obserwacji zajęć – 3 wskazań;

a) w technikach:

- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji – 14 wskazań,
- organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których kształcone/rozwijane są kompetencje kluczowe – 13 wskazań,
- udostępnianie i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej kształceniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 9 wskazań;

b) w branżowych szkołach I stopnia:

- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji – 13 wskazań,
- uzupełnianie zasobów biblioteki szkolnej o pozycje z zakresu kształcenia kompetencji kluczowych uczniów – 13 wskazań,
- organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których kształcone/rozwijane są kompetencje kluczowe – 8 wskazań;

c) w branżowych szkołach II stopnia:

(przeprowadzono jedno badanie w województwie zachodniopomorskim)

- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji;

d) w szkołach policealnych

(w tym typie szkoły przeprowadzono łącznie 18 badań w 5 województwach: pomorskim, małopolskim, lubelskim, mazowieckim i dolnośląskim)

- organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których kształcone/rozwijane są kompetencje kluczowe – 4 wskazań,
- prowadzenie obserwacji zajęć (np. z wykorzystaniem arkusza uwzględniającego działania nauczycieli służące kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych) oraz udzielanie informacji zwrotnej o wynikach tych obserwacji – 2 wskazań,
- udostępnianie i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej kształceniu kompetencji kluczowych uczniów, wskazywanie bibliografii – 2 wskazań.

5. Nauczyciele prowadzący zajęcia wskazywali na trudności w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów. Do najczęściej wymienianych należały:

a) w szkołach podstawowych:

- presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy) – 15 wskazań,

- brak motywacji uczniów do rozwoju – 14 wskazań,
 - zbyt duża odległość szkoły od ośrodków kultury – 13 wskazań;
- b) w liceach ogólnokształcących:
- presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy) – 15 wskazań,
 - brak motywacji uczniów do rozwoju – 15 wskazań,
 - zbyt duża odległość szkoły od ośrodków kultury – 7 wskazań;
- c) w technikach:
- presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy) – 15 wskazań,
 - brak motywacji uczniów do rozwoju – 15 wskazań,
 - zbyt duża odległość szkoły od ośrodków kultury – 8 wskazań;
- d) w branżowych szkołach I stopnia:
- brak motywacji uczniów do rozwoju – 15 wskazań,
 - presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy) – 12 wskazań,
 - brak właściwych pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych – 8 wskazań;
- e) w branżowych szkołach II stopnia:
(w tym typie szkoły przeprowadzono jedno badanie w województwie zachodniopomorskim)
- brak właściwych pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych,
 - presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy),
 - brak motywacji uczniów do rozwoju;
- f) w szkołach policealnych:
(w tym typie szkoły przeprowadzono łącznie 18 badań w 5 województwach (pomorskim, małopolskim, lubelskim, mazowieckim i dolnośląskim))
- brak motywacji uczniów do rozwoju – 4 wskazania,
 - presja wyniku egzaminacyjnego (uczenie pod testy) – 3 wskazania,
 - brak właściwych pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych – 2 wskazania.
6. Nauczyciele prowadzący zajęcia wskazywali na potrzeby umożliwiające zwiększenie efektywności kształcenia kompetencji kluczowych uczniów.

Do najczęściej wymienianych należały:

- a) w szkołach podstawowych:
- wzbogacenie bazy i wyposażenia szkoły – 15 wskazań,
 - warsztatowe szkolenia zewnętrzne – 13 wskazań,
 - warsztatowe szkolenia wewnętrzne – 8 wskazań;
- b) w liceach ogólnokształcących:
- wzbogacenie bazy i wyposażenia szkoły – 15 wskazań,
 - warsztatowe szkolenia zewnętrzne – 13 wskazań,
 - możliwość udziału w konferencjach – 10 wskazań;

- c) w technikach:
- warsztatowe szkolenia zewnętrzne – 14 wskazań,
 - wzbogacenie bazy i wyposażenia szkoły – 13 wskazań,
 - możliwość udziału w konferencjach – 8 wskazań;
- d) w branżowych szkołach I stopnia:
- wzbogacenie bazy i wyposażenia szkoły – 15 wskazań,
 - warsztatowe szkolenia zewnętrzne – 12 wskazań,
 - warsztatowe szkolenia wewnętrzne – 8 wskazań;
- e) w branżowych szkołach II stopnia:
(w tym typie szkoły przeprowadzono jedno badanie w województwie zachodniopomorskim)
- warsztatowe szkolenia zewnętrzne,
 - warsztatowe szkolenia wewnętrzne,
 - możliwość udziału w konferencjach;
- f) w szkołach policealnych:
(w tym typie szkoły przeprowadzono łącznie 18 badań w 5 województwach: pomorskim, małopolskim, lubelskim, mazowieckim i dolnośląskim)
- warsztatowe szkolenia zewnętrzne – 4 wskazania,
 - warsztatowe szkolenia wewnętrzne – 3 wskazania,
 - możliwość udziału w konferencjach – 3 wskazania.

3. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się, opracowane na podstawie danych zgromadzonych na elektronicznej platformie nadzoru pedagogicznego

Przeprowadzono ogółem 1021 badań, podczas których dokonano 4737 obserwacji zajęć edukacyjnych ujętych w arkuszu organizacji szkoły.

3.1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje te obejmują umiejętność czytania i pisania oraz prawidłowego rozumienia informacji pisemnej, wymagają zatem znajomości słownictwa, gramatyki funkcjonalnej i funkcji języka. W ich skład wchodzi świadomość głównych rodzajów interakcji słownej, znajomość pewnego zakresu tekstów literackich i innych, a także głównych cech rozmaitych stylów i rejestrów języka.

*Niezbędne jest posiadanie **umiejętności** komunikowania się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach, a także kontrolowania swojego sposobu komunikowania się i dostosowywania go do wymogów sytuacji. Kompetencje te obejmują również umiejętności rozróżniania i wykorzystywania źródeł różnego rodzaju, poszukiwania, gromadzenia i przetwarzania*

informacji, wykorzystywania odpowiednich pomocy oraz formułowania i wyrażania swoich argumentów w mowie i piśmie w przekonujący sposób, odpowiednio do kontekstu.

W ich zakres wchodzi krytyczne myślenie oraz zdolność oceny informacji i pracy z nimi.

Pozytywna postawa odnośnie do rozumienia i tworzenia informacji obejmuje gotowość do krytycznego i konstruktywnego dialogu, wrażliwość na walory estetyczne oraz zainteresowanie interakcją z innymi ludźmi. Wiąże się to ze świadomością oddziaływania języka na innych ludzi oraz potrzebą rozumienia i używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie¹.

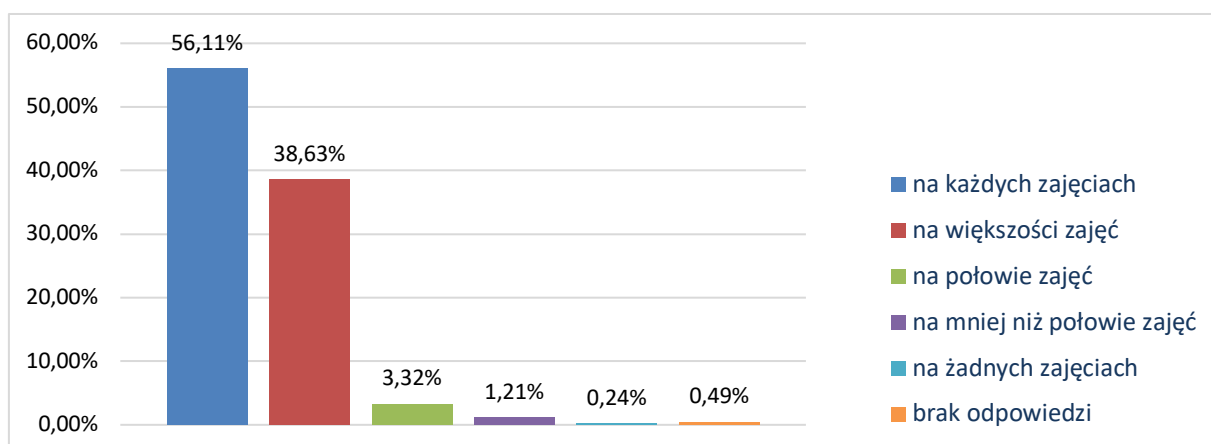
Wyniki badania

W ankietach skierowanych do nauczycieli zdecydowana większość (94,74%) zadeklarowała, że na każdym lub na większości prowadzonych przez siebie zajęć edukacyjnych kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (Wykres 3.1.a).

Z wyników obserwacji lekcji przez wizytatorów wynika, że wśród wszystkich rodzajów aktywności podejmowanych przez uczniów podczas obserwowanych zajęć, rozwijanie kompetencji rozumienia i tworzenia informacji, w największym stopniu realizowane było w zakresie:

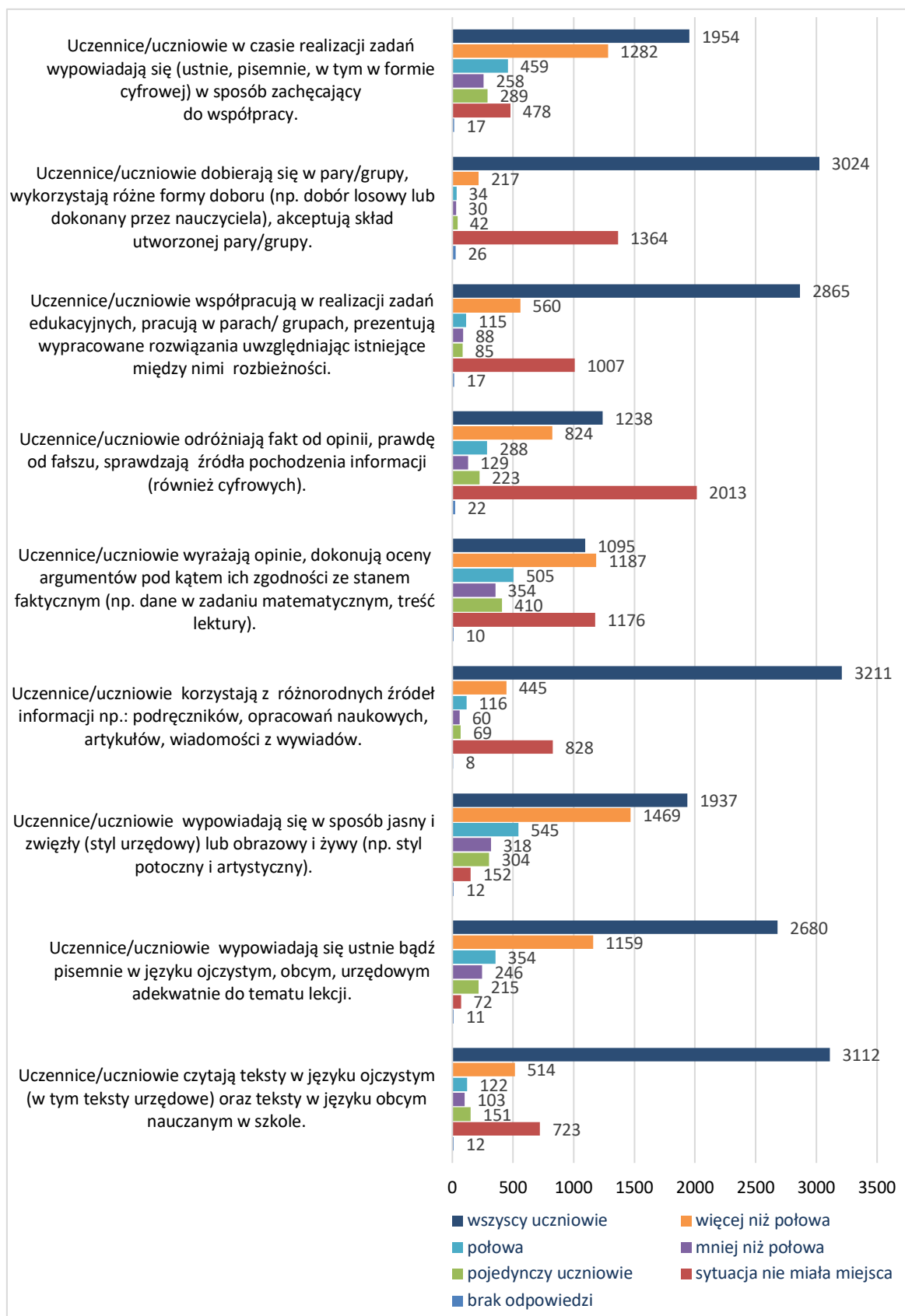
- korzystania z różnych źródeł informacji podczas realizacji zadań edukacyjnych,
- wypowiedzania się w formie ustnej i pisemnej,
- współpracy w realizacji zadań edukacyjnych z wykorzystaniem różnych form doboru grup.

W swoich wypowiedziach uczniowie w małym stopniu rozwijali umiejętności krytycznego myślenia, poszukiwania, rozróżniania, weryfikowania i wykorzystywania informacji w celu formułowania i wyrażania własnych argumentów w mowie i piśmie. Mała liczba uczniów podejmowała aktywność rozwijającą umiejętności dokonywania oceny argumentów pod kątem ich zgodności ze stanem faktycznym, odróżniania faktu od opinii i prawdy od fałszu oraz sprawdzania źródeł pochodzenia informacji (Wykres 3.1.b).

Wykres 3.1.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji?

¹ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.8.

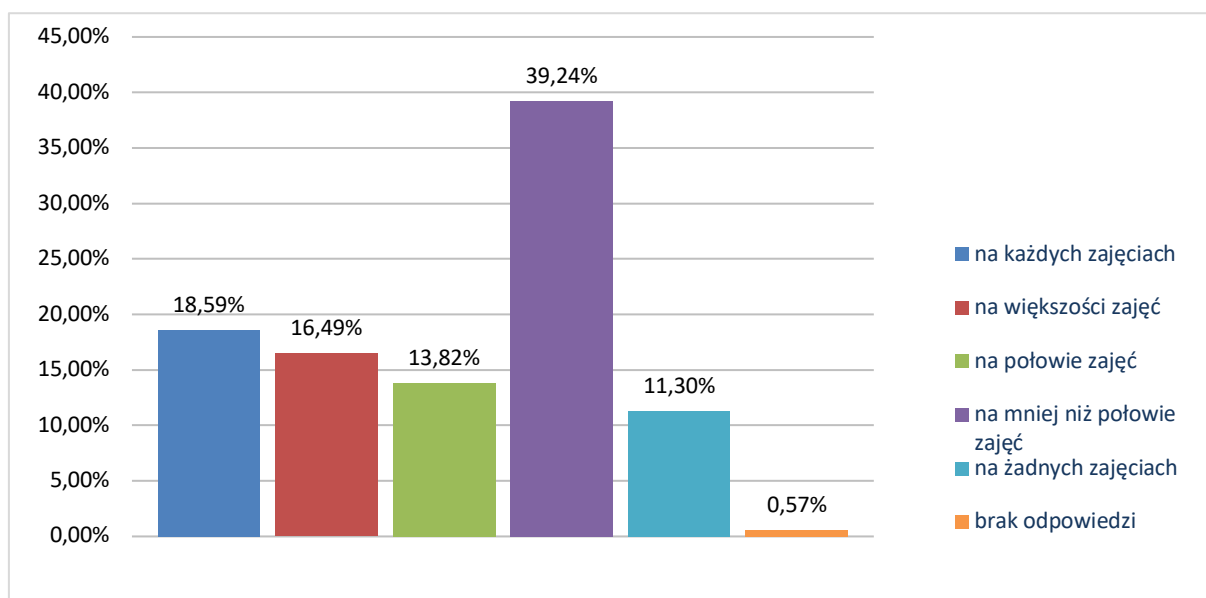
Wykres 3.1.a. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

3.2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

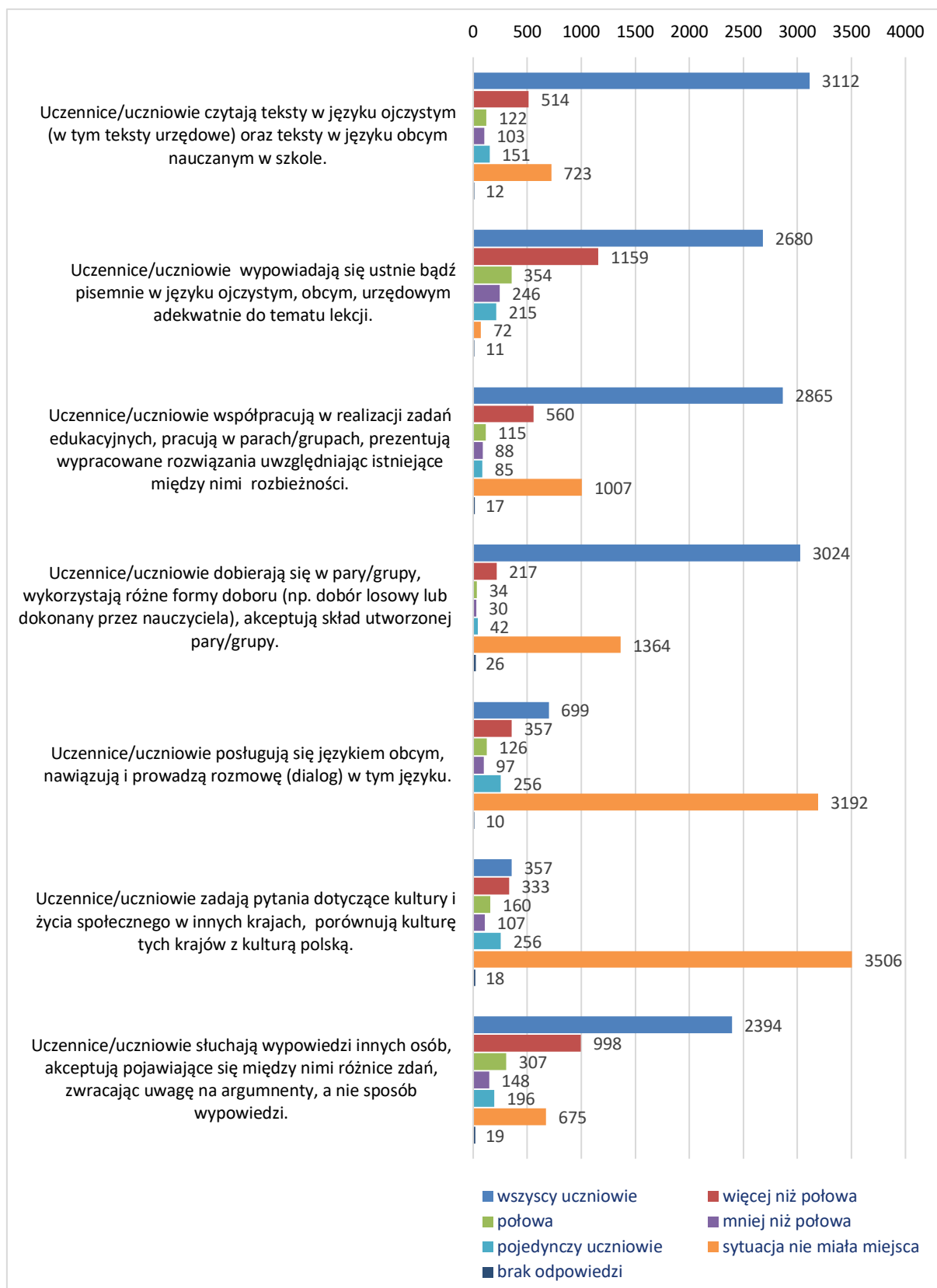
Kompetencje te wymagają znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej różnych języków oraz świadomości głównych rodzajów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków. Zasadniczymi umiejętnościami w zakresie tej kompetencji są zdolność rozumienia komunikatów mówionych, podejmowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i tworzenia tekstów, z różnym poziomem biegłości w poszczególnych językach, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Niezbędna jest zdolność do właściwego wykorzystywania narzędzi oraz do uczenia się języków w sposób formalny, pozaformalny i nieformalny przez całe życie.

Pozytywna postawa obejmuje docenianie różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie różnymi językami i komunikacją międzykulturową oraz ciekawość ich. Mieści się w tym również poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby, w tym szacunek zarówno dla języka ojczystego osób należących do mniejszości lub pochodzących ze środowisk migracyjnych, jak i docenianie języków urzędowych danego kraju jako wspólnych ram interakcji².

Wykres 3.2.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie wielojęzyczności?

² Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.8.

Wykres 3.2.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie wielojęzyczności.

3.3. Kompetencje matematyczne

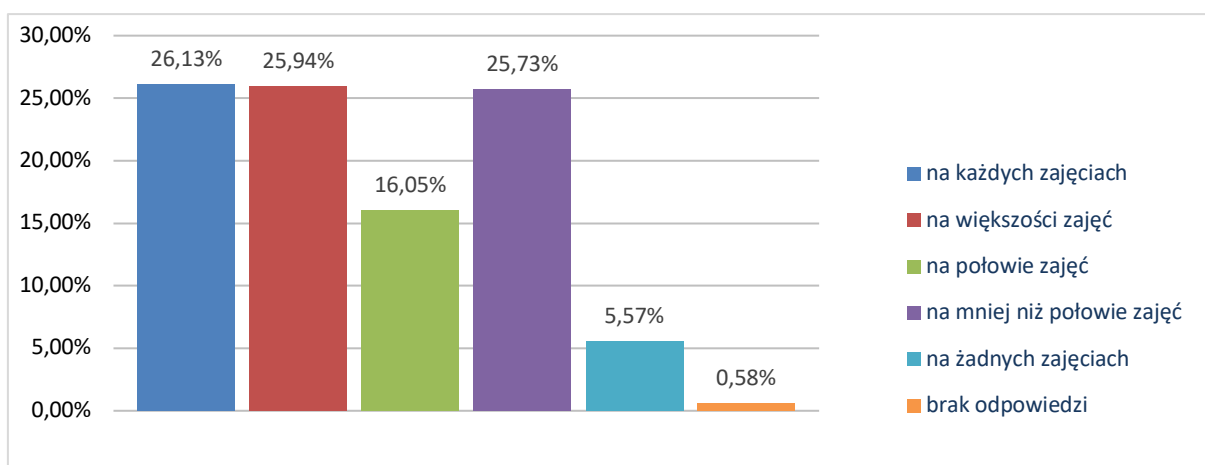
Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Konieczna wiedza w dziedzinie matematyki obejmuje solidną umiejętność liczenia, znajomość miar i struktur, podstawowych operacji i sposobów prezentacji matematycznej, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, a także świadomość pytań, na które matematyka może dać odpowiedź.

Niezbędne jest posiadanie umiejętności stosowania podstawowych zasad i procesów matematycznych w codziennych kontekstach prywatnych i zawodowych (np. umiejętności finansowe), a także śledzenia i oceniania ciągów argumentów. Niezbędna jest zdolność rozumowania w sposób matematyczny, rozumienia dowodu matematycznego i komunikowania się językiem matematycznym oraz korzystania z odpowiednich pomocy, w tym danych statystycznych i wykresów, a także rozumienia matematycznych aspektów cyfryzacji³.

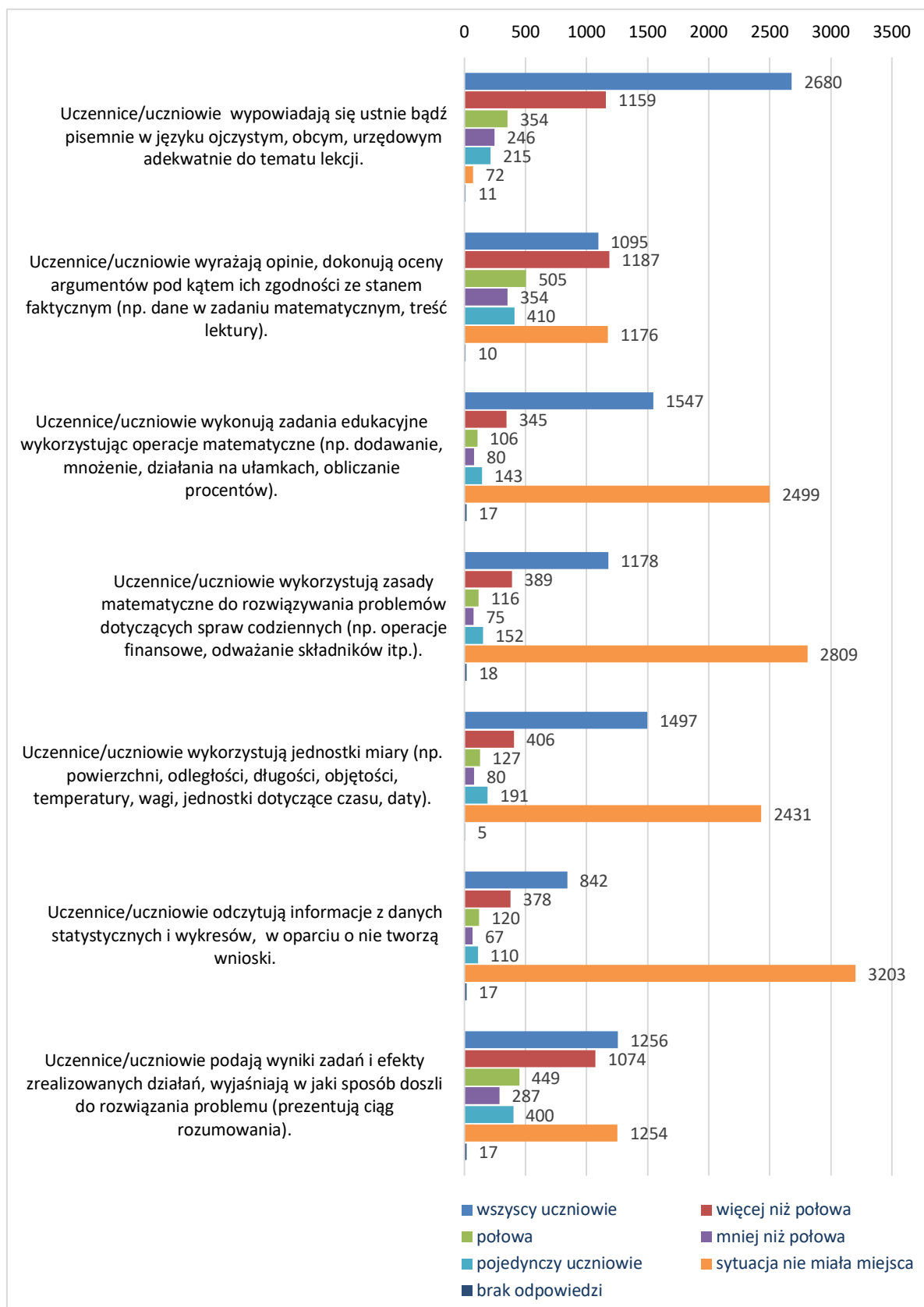
Wyniki badania

Okolo 52% ankieterowanych nauczycieli zadeklarowało, że podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje matematyczne, okolo 31% wskazało, że robi to na mniej niż połowie zajęć lub nie czyni tego w ogóle (Wykres 3.3.a). Z informacji pozyskanych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że w aktywnościach uczniowskich dominują wypowiedzi ustne (Wykres 3.3.b). W znacznie mniejszym stopniu ma miejsce wykonywanie zadań z wykorzystaniem operacji matematycznych i jednostek miary, czy prezentowanie ciągu rozumowania. Najbardziej uczniowie przejawiali aktywność w zakresie pozyskiwania informacji z danych statystycznych i wykresów, wyrażania opinii i oceny argumentów pod kątem ich zgodności ze stanem faktycznym oraz korzystania z zasad matematycznych w rozwiązywaniu problemów dotyczących codzienności.

Wykres 3.3.a (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje matematyczne?

³ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

Wykres 3.3.b (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami matematycznymi.

3.4. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

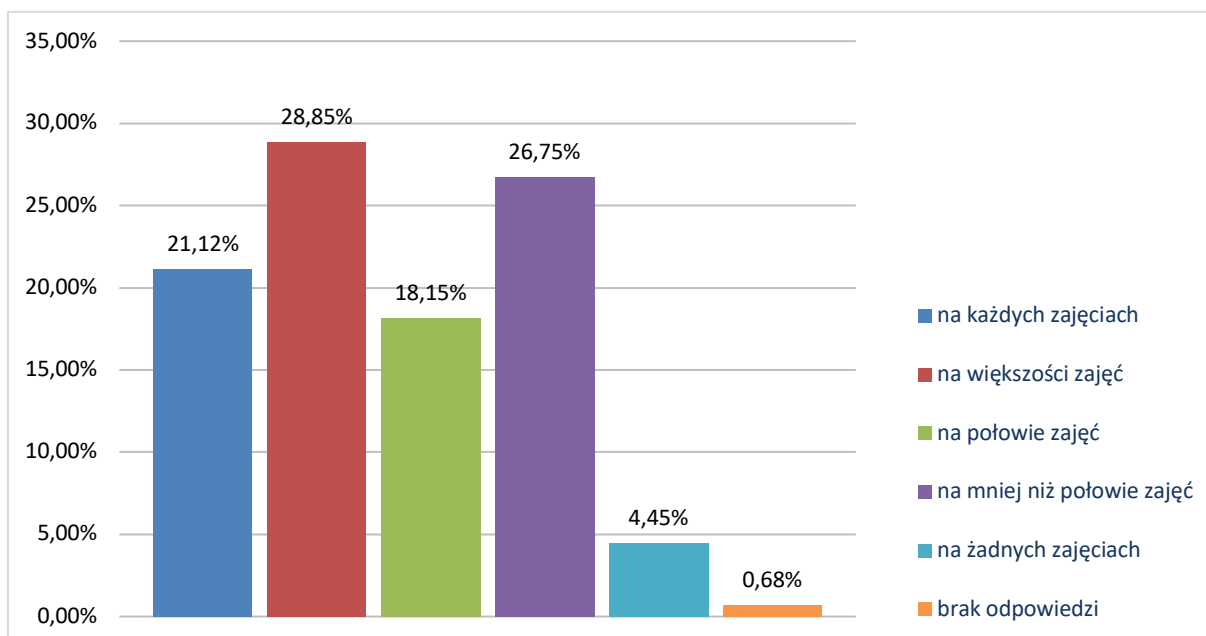
W przypadku nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, niezbędna wiedza obejmuje główne zasady rządzące światem przyrody, podstawowe pojęcia naukowe, teorie, zasady i metody, technologię oraz produkty i procesy technologiczne, a także rozumienie wpływu nauki, technologii, inżynierii i ogólnie działalności człowieka na świat przyrody. Kompetencje te powinny umożliwiać lepsze rozumienie korzyści, ograniczeń i zagrożeń dla ogółu społeczeństwa wynikających z teorii i zastosowań naukowych oraz technologii (w odniesieniu do podejmowania decyzji, wartości, kwestii moralnych, kultury itp.). Umiejętności obejmują rozumienie nauki jako procesu badawczego prowadzonego za pomocą konkretnych metod, w tym obserwacji i kontrolowanych eksperymentów, zdolność do wykorzystywania logicznego i racjonalnego myślenia do weryfikowania hipotez, a także gotowość do rezygnacji z własnych przekonań, jeżeli są one sprzeczne z nowymi odkryciami naukowymi. Obejmuje to zdolność do wykorzystywania i posługiwania się narzędziami i urządzeniami technicznymi oraz danymi naukowymi do osiągnięcia celu bądź podjęcia decyzji lub wyciągnięcia wniosku na podstawie dowodów. Niezbędna jest również zdolność do rozpoznania zasadniczych cech postępowania naukowego oraz zdolność przedstawiania wniosków i sposobów rozumowania, które do tych wniosków doprowadziły. Kompetencje obejmują postawy krytycznego rozumienia i ciekawości, poszanowanie kwestii etycznych oraz wspieranie zarówno bezpieczeństwa, jak i zrównoważenia środowiskowego, w szczególności w odniesieniu do postępu naukowo-technicznego w indywidualnym kontekście danej osoby, jej rodziny i społeczności oraz zagadnień globalnych⁴.

Wyniki badania

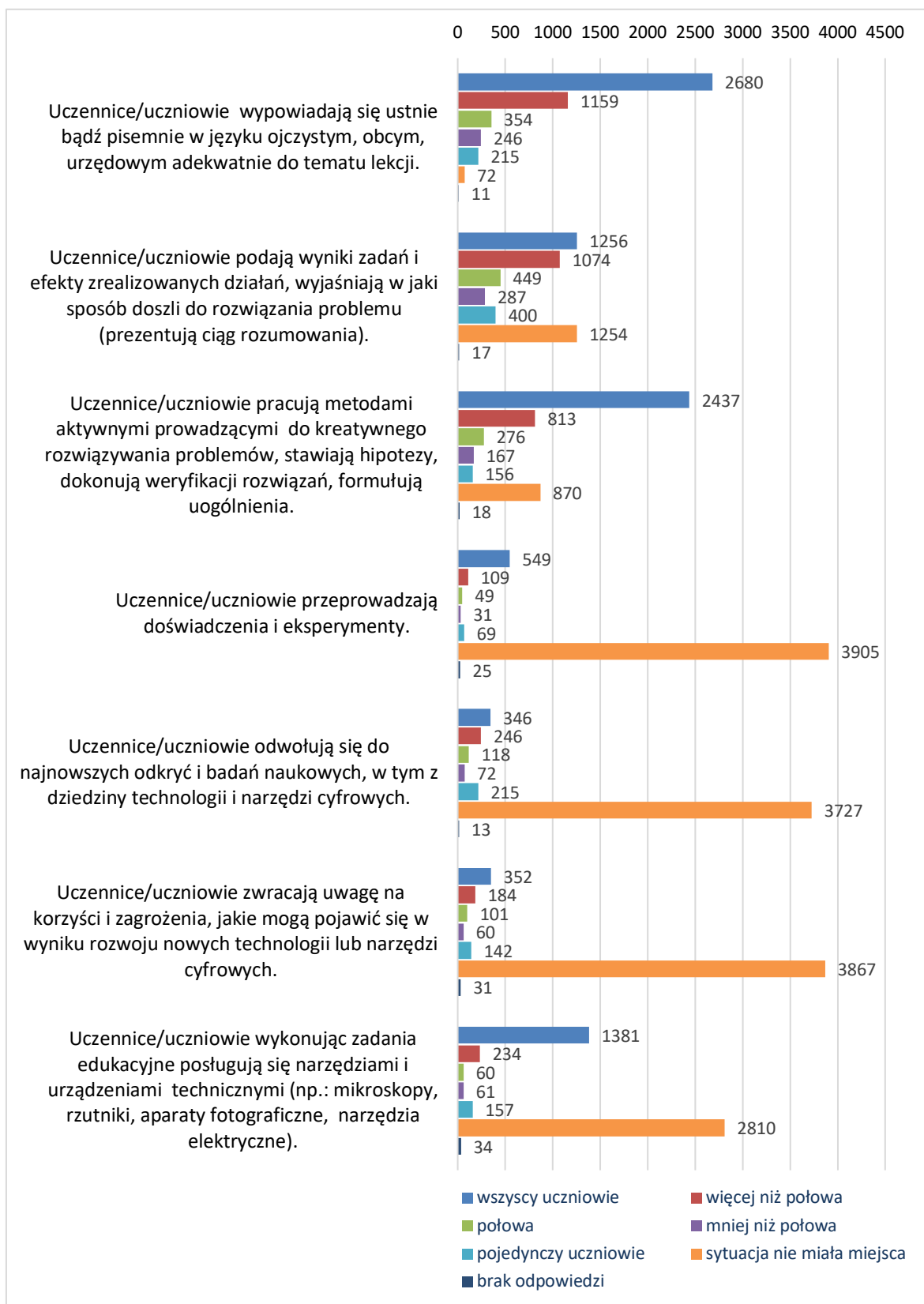
Spośród 5477 ankietowanych nauczycieli 50% z nich wskazało, że podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. Około 31% podało, że czyni to na mniej niż połowie zajęć lub nie kształci tych umiejętności na żadnych zajęciach (Wykres 3.4.a).

Dane zebrane w wyniku obserwacji zajęć wskazują, że uczniowie w niewielkim stopniu kształcą/rozwijają kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. Wśród aktywności uczniowskich odnotowanych przez wizytatorów dominują wypowiedzi ustne lub pisemne, kreatywne rozwiązywanie problemów, prowadzenie rozumowania, stawianie hipotez, weryfikacja rozwiązań i formułowanie uogólnień. Uczniowie bardzo rzadko przeprowadzają doświadczenia i eksperymenty, odwołują się do najnowszych odkryć i badań naukowych oraz zwracają uwagę na korzyści i zagrożenia mogące pojawić się w wyniku dokonującego się postępu technicznego i technologicznego (Wykres 3.4.b).

⁴ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

Wykres 3.4.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii?

Wykres 3.4.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

3.5. Kompetencje cyfrowe

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

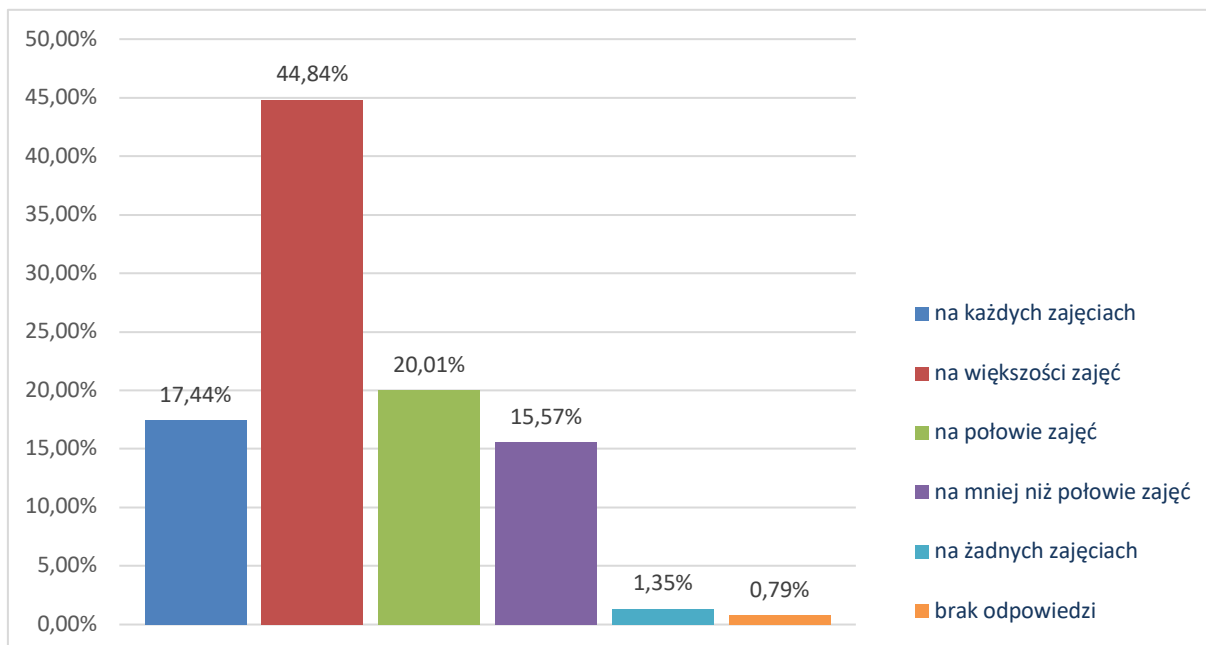
Niezbędne są rozumienie, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w komunikowaniu się, kreatywności i innowacjach oraz świadomość związanych z nimi możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń. Niezbędne jest rozumienie ogólnych zasad, mechanizmów i logiki leżących u podstaw ewoluujących technologii cyfrowych oraz znajomość podstawowych funkcji i korzystanie z różnych rodzajów urządzeń, oprogramowania i sieci. Niezbędne są przyjmowanie krytycznego podejścia do trafności, wiarygodności i wpływu informacji i danych udostępnianych drogą cyfrową oraz świadomość prawnych i etycznych zasad związanych z korzystaniem z technologii cyfrowych. Niezbędna jest zdolność do korzystania z technologii cyfrowych w celu wsparcia aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi osobami oraz kreatywności w realizacji celów osobistych, społecznych i biznesowych. Umiejętności obejmują zdolność do korzystania z treści cyfrowych, uzyskiwania do nich dostępu, ich filtrowania, oceny, tworzenia, programowania i udostępniania. Niezbędna jest zdolność do zarządzania informacjami, treściami, danymi i tożsamościami cyfrowymi oraz do ich ochrony, a także do rozpoznawania i skutecznego wykorzystywania oprogramowania, urządzeń, sztucznej inteligencji lub robotów. Korzystanie z technologii i treści cyfrowych wymaga refleksyjnego i krytycznego, a zarazem pełnego ciekawości, otwartego i perspektywicznego nastawienia do ich rozwoju. Wymaga również etycznego, bezpiecznego i odpowiedzialnego podejścia do stosowania tych narzędzi⁵.

Wyniki badania

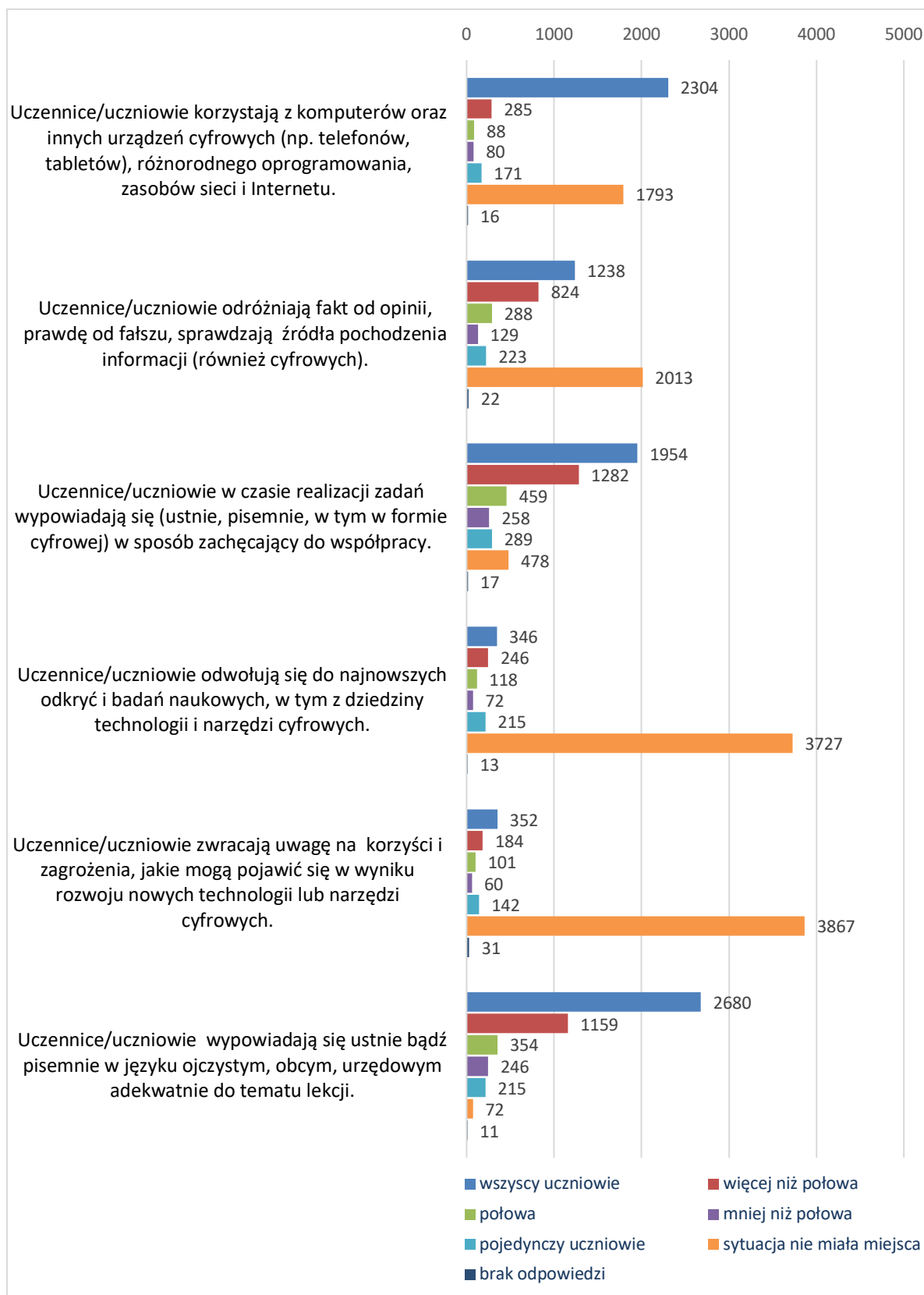
Ponad 60% nauczycieli zadeklarowało, że kompetencje cyfrowe uczniów kształci/rozwija na każdym lub większości prowadzonych zajęć (Wykres 3.5.a). Około 36% wskazało, że robi to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć.

Wśród aktywności uczniowskich najczęściej obserwowano komunikowanie się (adekwatnie do tematu zajęć) w sposób zachęcający do współpracy, korzystanie z komputerów i innych urządzeń cyfrowych, odróżnianie faktów od opinii i krytyczne podchodzenie do źródeł informacji. W swojej aktywności uczniowie w bardzo małym stopniu odwoływali się do dokonującego się postępu w dziedzinie technologii i narzędzi cyfrowych oraz korzyści i zagrożeń jakie mogą wiązać się z tym procesem (Wykres 3.5.b).

⁵ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

Wykres 3.5.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje cyfrowe?

Wykres 3.5.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami cyfrowymi.

3.6. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Dla udanych relacji międzyludzkich i uczestnictwa w życiu społecznym niezbędne jest rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w różnych społeczeństwach i środowiskach. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się wymagają również znajomości elementów zdrowia psychicznego i fizycznego oraz zdrowego stylu życia. Obejmują one znajomość własnych preferowanych strategii uczenia się, swoich potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji oraz różnych sposobów rozwijania kompetencji i szukania możliwości kształcenia, szkolenia i rozwoju kariery zawodowej czy dostępnego poradnictwa i wsparcia.

Umiejętności obejmują zdolność określania swoich możliwości, koncentracji, radzenia sobie ze złożonością, krytycznej refleksji i podejmowania decyzji. Mieszczą się w tym zdolność uczenia się i pracy w grupie i indywidualnie, a także organizacji swojej nauki, wytrwałości w nauce, jej oceny i dzielenia się nią, poszukiwania wsparcia, o ile to potrzebne, oraz skutecznego zarządzania własną karierą zawodową i interakcjami społecznymi. Niezbędna jest odporność oraz umiejętność radzenia sobie z niepewnością i stresem. Konieczna jest zdolność do konstruktywnego porozumiewania się w różnych środowiskach, do pracy zespołowej i negocjowania. Obejmuje to okazywanie tolerancji, wyrażanie i rozumienie różnych punktów widzenia, a także zdolność tworzenia poczucia pewności i odczuwania empatii.

Kompetencje te opierają się na pozytywnej postawie wobec własnego dobrostanu osobistego, społecznego i fizycznego oraz uczenia się przez całe życie. Opierają się na współpracy, asertywności i prawości. Obejmują one poszanowanie różnorodności innych osób i ich potrzeb oraz gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągnięcia kompromisu. Niezbędna jest zdolność do określania i wyznaczania celów, motywowania się oraz rozwijania odporności i pewności, by dążyć do osiągnięcia sukcesów w uczeniu się przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności do pokonywania przeszkód i do radzenia sobie ze zmianami. Obejmuje to chęć wykorzystywania wcześniejszych doświadczeń w uczeniu się i doświadczeń życiowych, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i rozwijania w różnorodnych sytuacjach życiowych⁶.

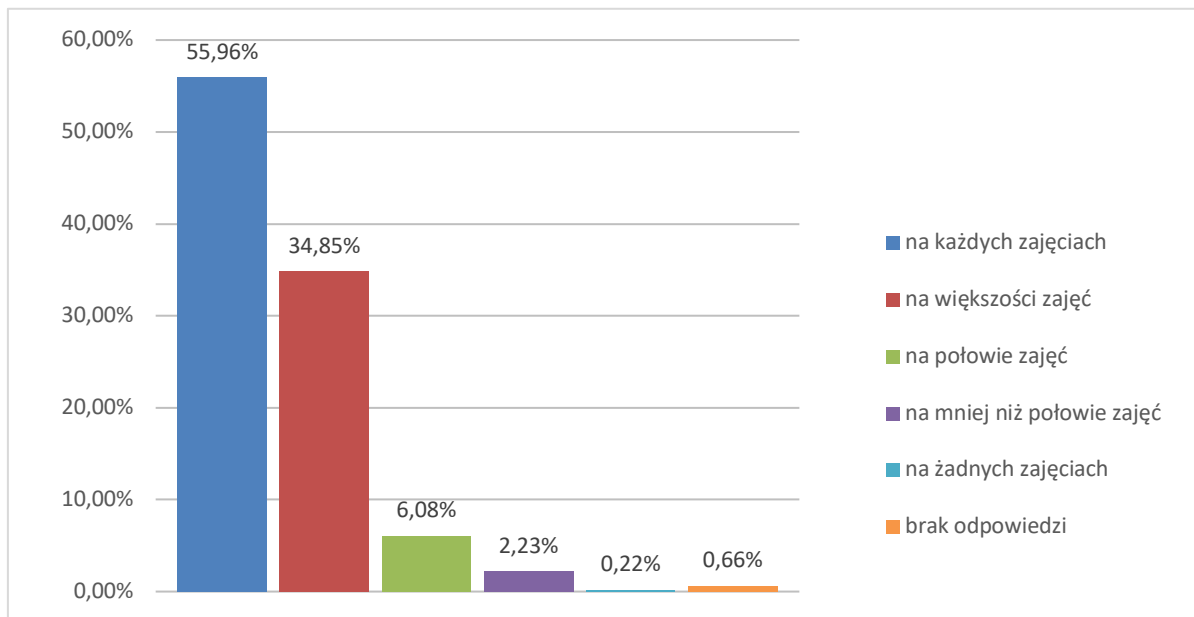
Wyniki badania

Ponad 90% nauczycieli zadeklarowało, że na każdym lub na większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. Około 8% podało, że czyni to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć. (Wykres 3.6.a).

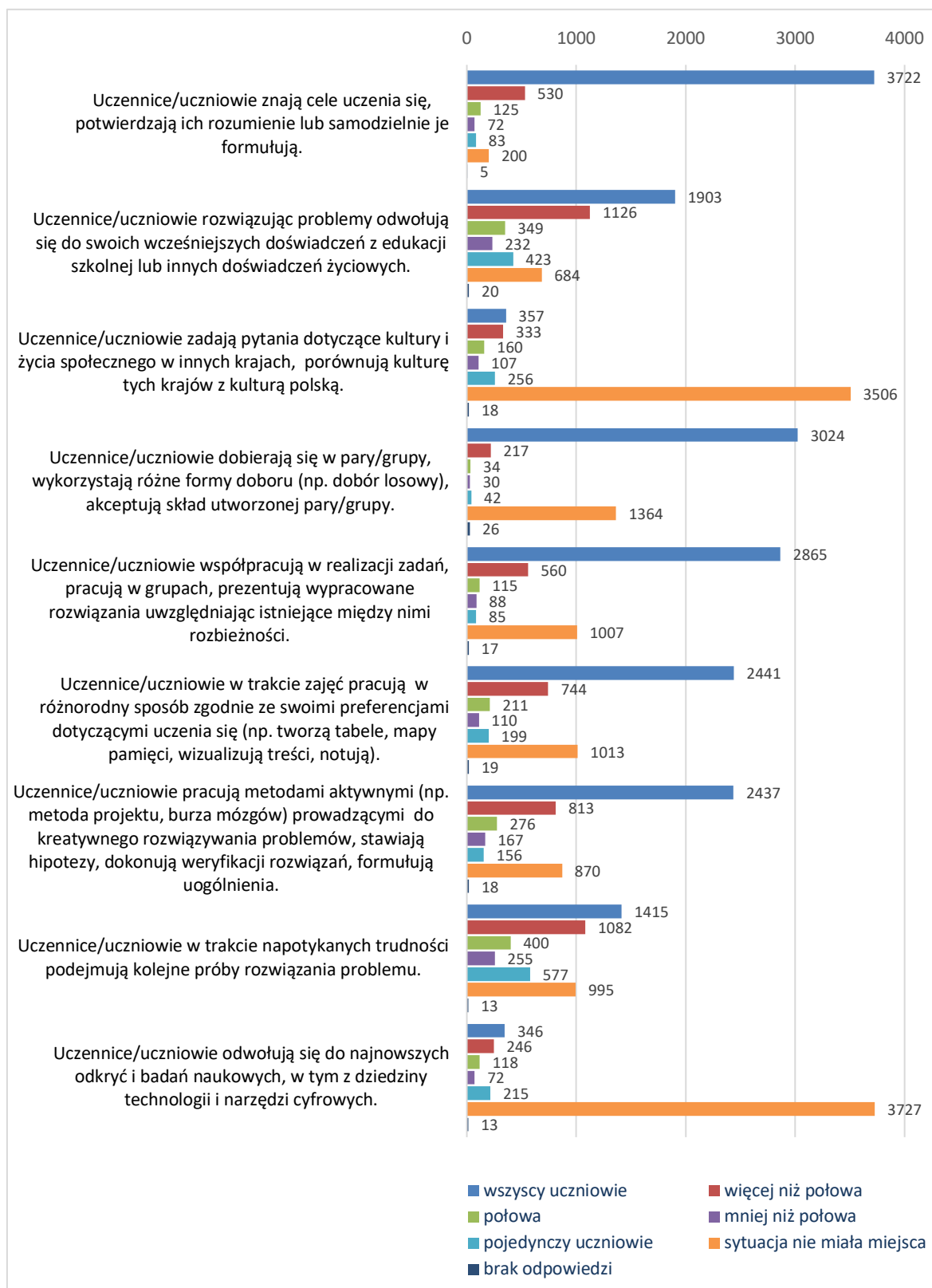
Z obserwacji zajęć prowadzonych przez wizytatorów wynika, że w zdecydowanej większości uczniowie znają i rozumieją cele uczenia się. W realizacji zadań współpracują w zespołach, prezentują wypracowane rozwiązania uwzględniając istniejące między nimi różnice. Nieco mniejsza liczba uczniów pracuje metodami aktywnymi prowadzącymi do kreatywnego rozwiązywania problemów, zgodnie ze swoimi preferencjami dotyczącymi uczenia się.

⁶ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.10.

Rozwiązując problemy uczniowie rzadko odwołują się do wcześniejszych doświadczeń. W czasie napotykanego trudności, rzadko podejmują kolejne próby rozwiązania problemu. Bardzo mała liczba uczniów odwołuje się do najnowszych odkryć i badań naukowych (Wykres 3.6.b).

Wykres 3.6.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się?

Wykres 3.6.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami osobistymi, społecznymi i w zakresie umiejętności uczenia się.

3.7. Kompetencje obywatelskie

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje obywatelskie opierają się na znajomości podstawowych pojęć i zjawisk dotyczących osób, grup, organizacji zawodowych, społeczeństwa, gospodarki i kultury. Obejmuje to rozumienie wspólnych europejskich wartości, wyrażonych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Kompetencje te obejmują również znajomość spraw współczesnych, jak i krytyczne rozumienie głównych wydarzeń w historii narodowej, europejskiej i światowej. Ponadto mieszczą w sobie świadomość celów, wartości i polityk, jakimi kierują się ruchy społeczne i polityczne, a także zrównoważonych systemów, w szczególności świadomość zmian klimatu i zmian demograficznych w wymiarze globalnym i ich przyczyn. Niezbędna jest znajomość integracji europejskiej, jak również świadomość różnorodności i tożsamości kulturowych w Europie i na świecie. Obejmuje to rozumienie wielokulturowych i społeczno-ekonomicznych wymiarów społeczeństw europejskich, a także wkładu narodowej tożsamości kulturowej w tożsamość europejską.

Umiejętności składające się na kompetencje obywatelskie odnoszą się do zdolności skutecznego angażowania się, wraz z innymi ludźmi, na rzecz wspólnego lub publicznego interesu, w tym na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. Obejmuje to krytyczne myślenie i całościowe rozwiązywanie problemów, a także umiejętność formułowania argumentów oraz konstruktywnego uczestnictwa w działaniach społeczności i w procesach podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach, od lokalnego i krajowego, po europejski i międzynarodowy. Obejmuje to również zdolność do dostępu do tradycyjnych i nowych form mediów, do ich krytycznego rozumienia i interakcji z nimi, a także znajomość roli i funkcji mediów w demokratycznych społeczeństwach.

Fundamentem odpowiedzialnej i konstruktywnej postawy jest poszanowanie praw człowieka jako podstawy demokracji. Konstruktywne uczestnictwo obejmuje gotowość do udziału w demokratycznym procesie decyzyjnym na wszystkich szczeblach oraz w działalności obywatelskiej. Obejmuje ono popieranie różnorodności społecznej i kulturowej, równouprawnienia płci oraz spójności społecznej, zrównoważonego stylu życia, promowanie kultury pokoju i braku przemocy, gotowość do poszanowania prywatności innych osób oraz przyjmowania odpowiedzialności za środowisko. Zainteresowanie wydarzeniami politycznymi i społeczno-gospodarczymi, naukami humanistycznymi i komunikacją międzykulturową są niezbędne w celu przygotowania się do tego, by przezwyciężyć uprzedzenia i osiągać kompromisy tam, gdzie to potrzebne, oraz zapewnić sprawiedliwość społeczną i uczciwość⁷.

Wyniki badania

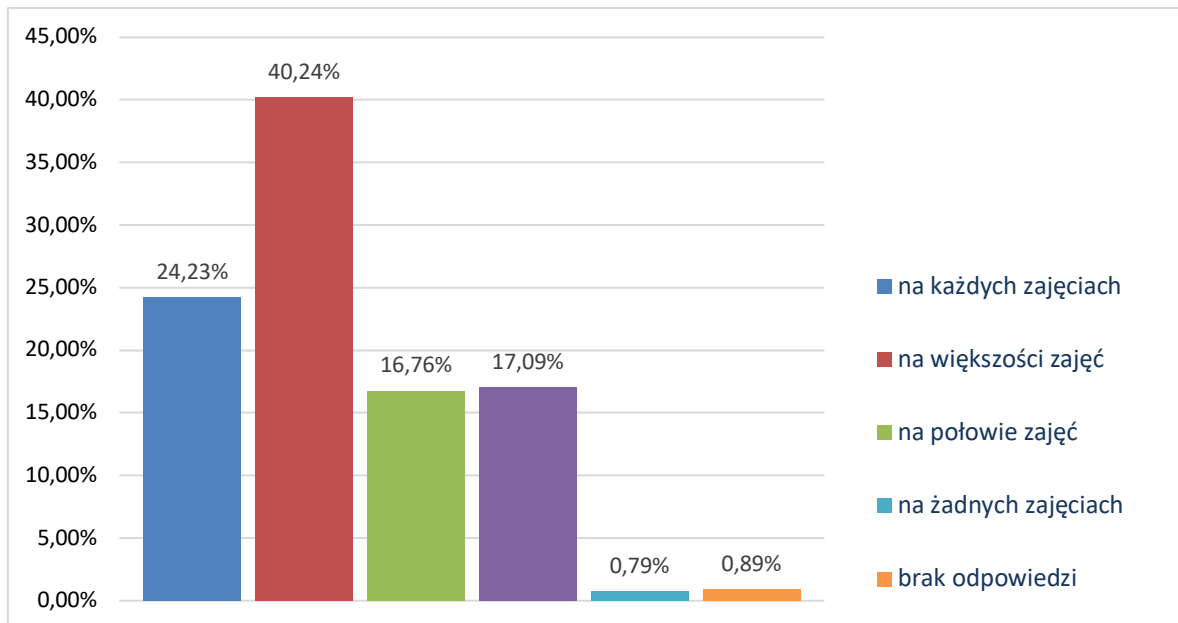
Ponad 64% nauczycieli zadeklarowało, że podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija swoich uczniów kompetencje obywatelskie.

Około 34% wskazało, że czyni to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć (Wykres 3.7.a).

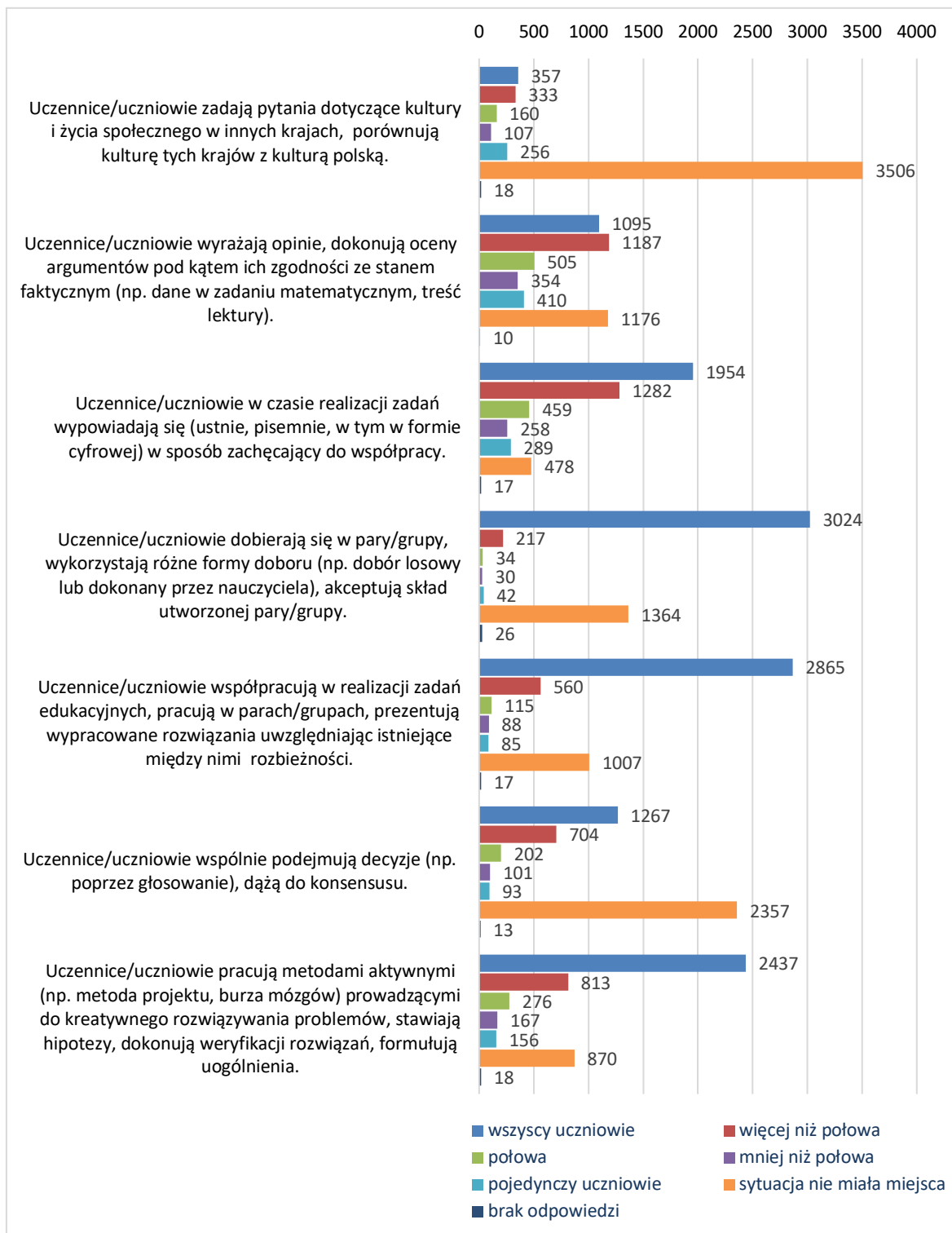
Z analizy danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że spośród aktywności uczniowskiej sprzyjającej kształceniu kompetencji obywatelskich, najczęściej miały miejsce: tworzenie zespołów roboczych, współpraca w grupach połączona z prezentacją wypracowanych rozwiązań oraz praca metodami aktywnymi prowadząca do kreatywnego

⁷ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.10.

rozwiązywania problemów. Podczas obserwowanych zajęć uczniowie bardzo rzadko odnosili się do kultury i życia społecznego w innych krajach. Rzadko też uczestniczyli w procesie wspólnego podejmowania decyzji i poszukiwania konsensusu (Wykres 3.7.b).

Wykres 3.7.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje obywatelskie?

Wykres 3.7.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami obywatelskimi.

3.8. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości wymagają świadomości istnienia różnych kontekstów i różnych możliwości pozwalających przekształcać pomysły w działanie w sferze osobistej, społecznej i zawodowej, a także rozumienia procesu ich powstawania. Niezbędna jest znajomość i rozumienie podejść do planowania i zarządzania projektami, obejmujących zarówno procesy, jak i zasoby. Konieczne jest rozumienie procesów ekonomicznych oraz szans i wyzwań społecznych i gospodarczych stojących przed pracodawcą, organizacją lub społeczeństwem. Niezbędna jest również świadomość zasad etycznych, wyzwań w zakresie zrównoważonego rozwoju, a także własnych atutów i słabości.

Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości opierają się na kreatywności – obejmującej wyobraźnię, myślenie strategiczne i rozwiązywanie problemów – oraz na krytycznej i konstruktywnej refleksji w ramach ewoluujących procesów twórczych i na innowacji. Obejmują one zdolność pracy samodzielnej i zespołowej, mobilizowania zasobów (ludzi i przedmiotów) oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Uwzględnia to również zdolność podejmowania decyzji finansowych związanych z kosztem i wartością. Kluczowe znaczenie ma zdolność skutecznego komunikowania się i negocjowania z innymi osobami, a także radzenia sobie z niepewnością, dwuznacznością i ryzykiem jako elementami procesu podejmowania świadomych decyzji.

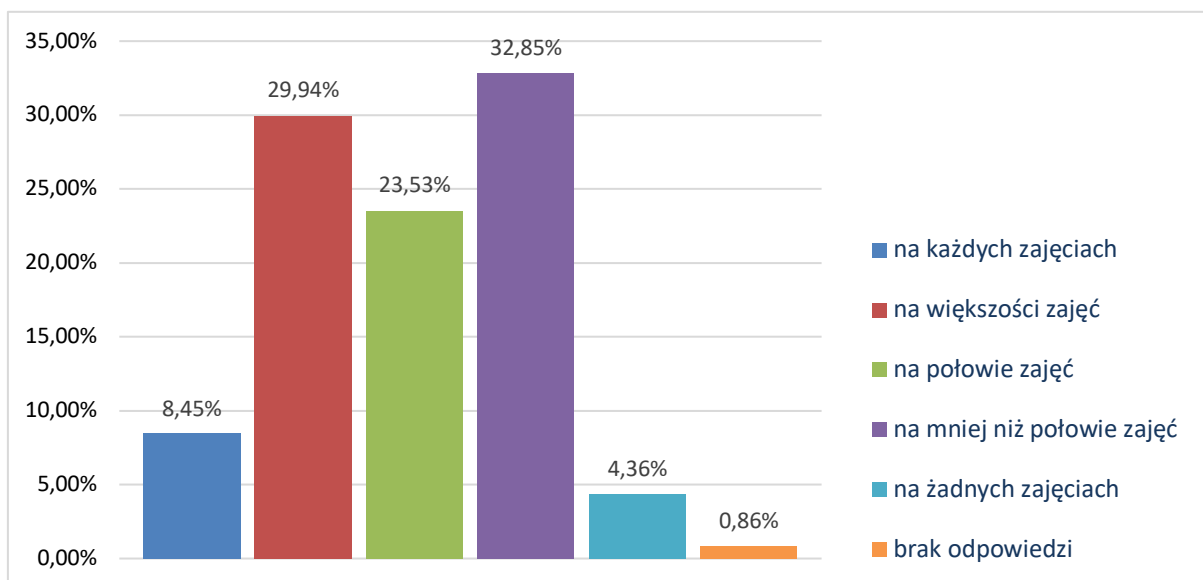
Postawa przedsiębiorcza charakteryzuje się zmysłem inicjatywy i poczuciem sprawczości, proaktywnością, otwartością na przyszłość, odwagą i wytrwałością w dążeniu do celów. Obejmuje pragnienie motywowania innych osób i doceniania ich pomysłów, odczuwanie empatii i troskę o innych ludzi i świat, a także przyjmowanie odpowiedzialności i postaw etycznych w całym procesie⁸.

Wyniki badania

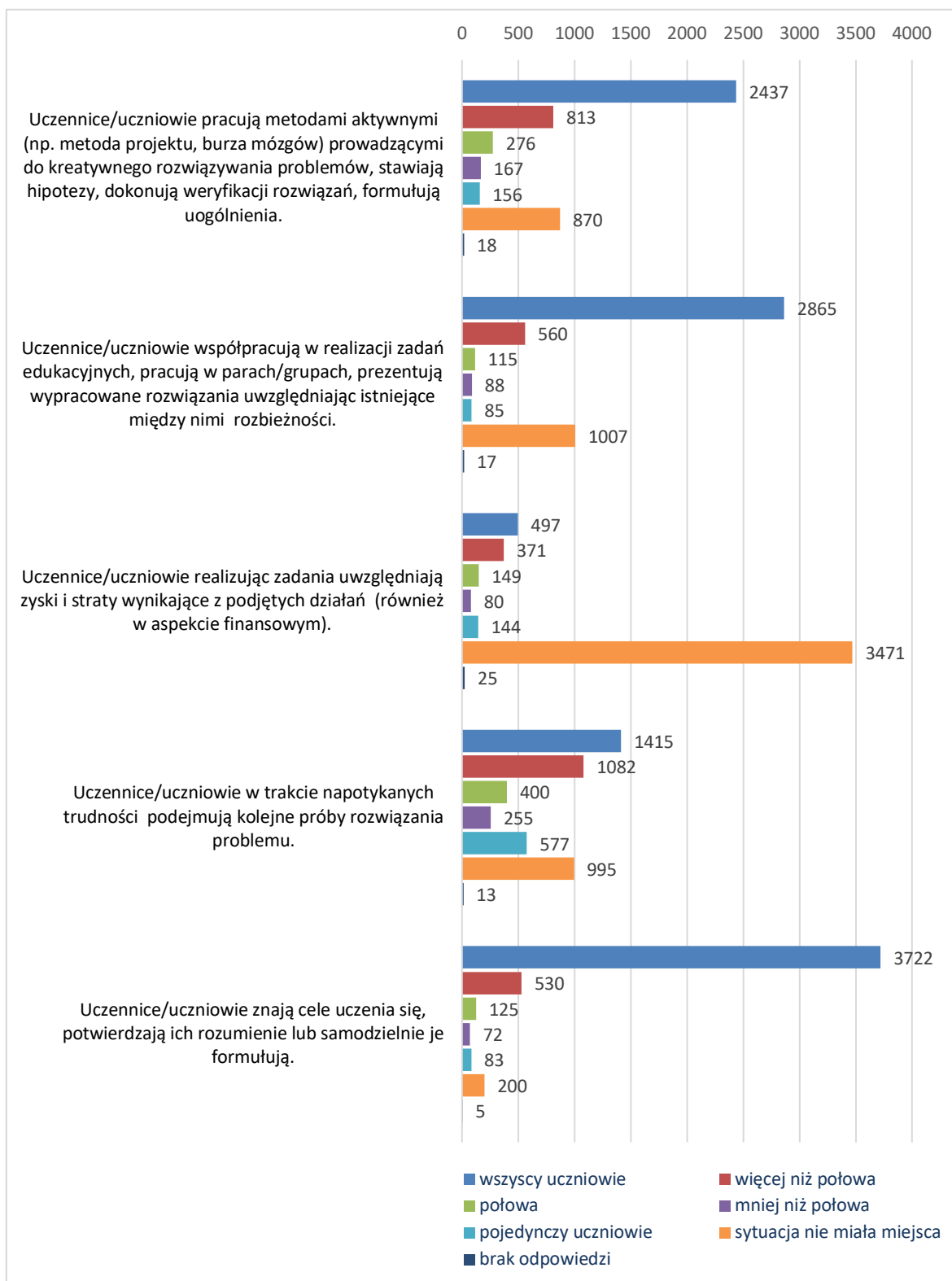
Okolo 38% ankietowanych nauczycieli zadeklarowało, że na każdym lub większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie przedsiębiorczości, 32,85% wskazało, że na mniej niż połowie, a 4,36% stwierdziło, że nie czyni tego na żadnych zajęciach (Wykres 3.8.a).

Z danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że kształceniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, najpowszechniej sprzyjała znajomość i rozumienie celów uczenia się, kreatywne rozwiązywanie problemów poprzez stawianie hipotez i weryfikację rozwiązań oraz wypracowywanie kompromisów z uwzględnieniem istniejących wśród członków zespołów rozbieżności. Na zdecydowanej większości zajęć nie zaobserwowano, aby w swojej aktywności uczniowie uwzględniali zyski i straty wynikające z podejmowanych działań. W trakcie napotykanymi trudnościami mała liczba uczniów podejmowała kolejne próby rozwiązania problemów (Wykres 3.8.b).

⁸ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.11.

Wykres 3.8.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie przedsiębiorczości?

Wykres 3.8.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie przedsiębiorczości.

3.9. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje te wymagają znajomości lokalnych, regionalnych, krajowych, europejskich i ogólnoswiatowych kultur i sposobów ekspresji, w tym ich języków, dziedzictwa i tradycji oraz produktów kulturowych, a także zrozumienia, w jaki sposób te ekspresje mogą wpływać na siebie wzajemnie i na pomysły poszczególnych osób. Obejmuje to rozumienie różnych sposobów przekazywania idei między twórcą, uczestnikiem i publicznością w tekstach pisanych, drukowanych i cyfrowych, teatrze, filmie, tańcu, grach, sztuce i wzornictwie, muzyce, rytuałach i architekturze, a także w formach hybrydowych. Wymaga to rozumienia własnej tożsamości twórczej i dziedzictwa kulturowego w świecie różnorodności kulturowej oraz tego, jak sztuka i inne formy kulturalne mogą być sposobem zarówno postrzegania, jak i kształtowania świata.

Umiejętności obejmują zdolność empatycznego wyrażania i interpretowania figuratywnych i abstrakcyjnych idei, doświadczeń i emocji, a także zdolność czynienia tego w ramach różnych rodzajów sztuki i innych form kulturalnych. Obejmują również zdolność identyfikowania i wykorzystywania możliwości uzyskania wartości osobistej, społecznej lub komercyjnej za pomocą sztuki i innych form kulturalnych oraz zdolność angażowania się w procesy twórcze, zarówno w sposób indywidualny, jak i zespołowy.

Kluczowe znaczenie ma otwartość wobec różnorodności ekspresji kulturalnej i jej poszanowanie, wraz z etycznym i odpowiedzialnym podejściem do własności intelektualnej i kulturowej. Pozytywna postawa obejmuje również ciekawość świata, otwartość na wyobrażanie sobie nowych możliwości oraz gotowość do uczestniczenia w doświadczeniach kulturalnych⁹.

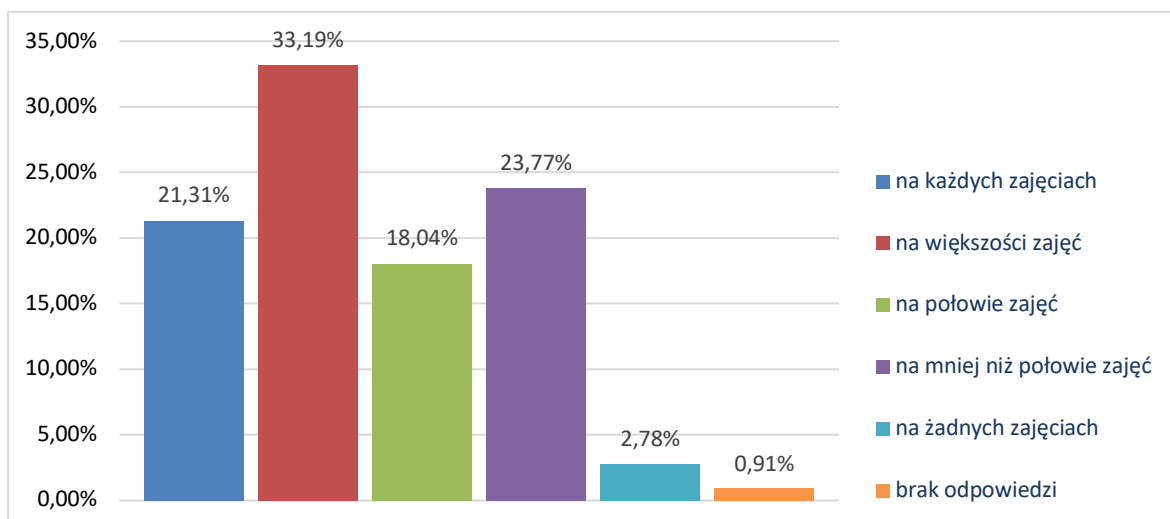
Wyniki badania

Niewiele ponad połowa ankietowanych nauczycieli (54,50%) zadeklarowała, że na każdych lub na większości zajęć edukacyjnych kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, 26,55% stwierdziło, że robi to na mniej niż połowie zajęć lub nie czyni tego na żadnych zajęciach (Wykres 3.9.a).

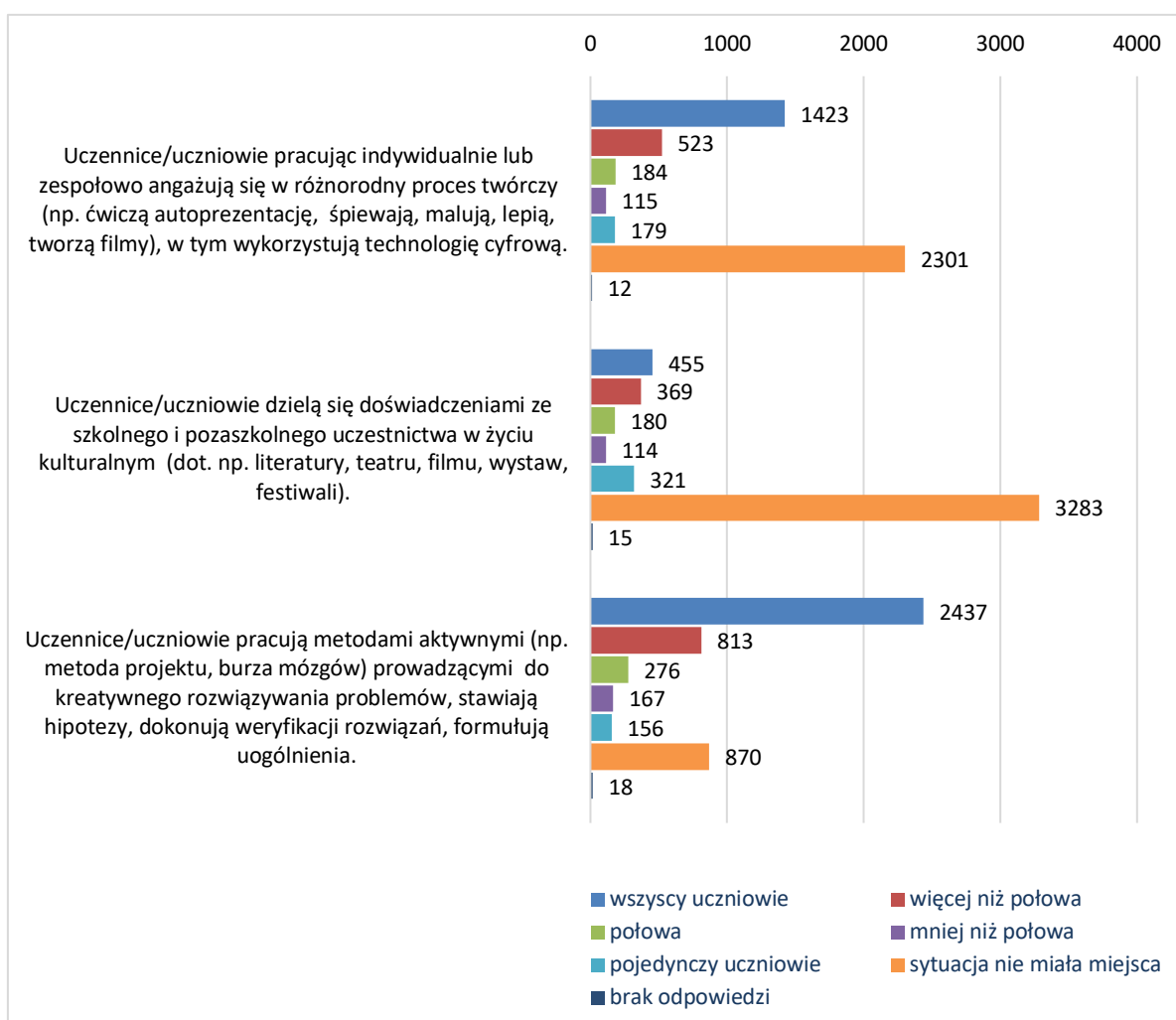
Z danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że najczęściej występującą formą aktywności uczniowskiej sprzyjającej rozwijaniu kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej była praca metodami aktywnymi prowadząca do kreatywnego rozwiązywania problemów, stawianie hipotez i weryfikacja rozwiązań.

Uczniowie rzadko angażowali się w określone formy ekspresji kulturalnej i bardzo rzadko dzielili się doświadczeniami ze szkolnego lub pozaszkolnego uczestnictwa w życiu kulturalnym (Wykres 3.9.b).

⁹ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.11.

Wykres 3.9.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej?

Wykres 3.9.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

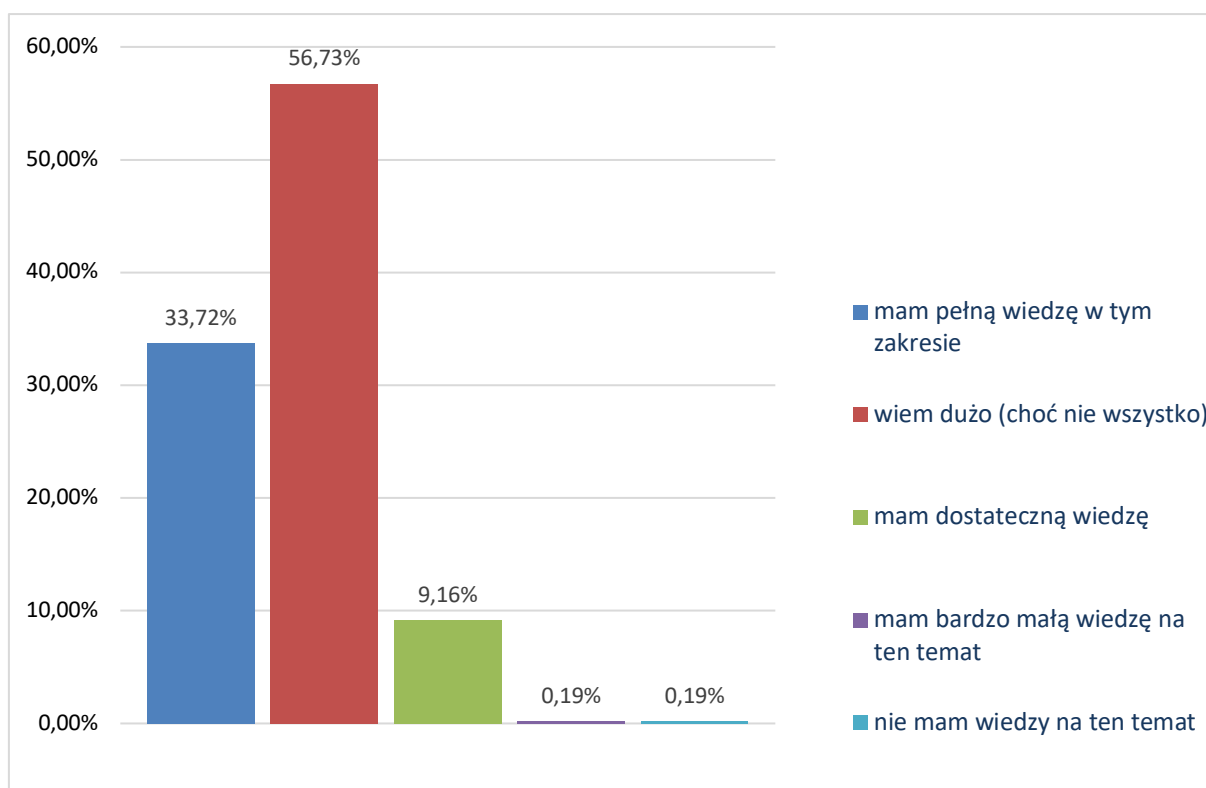
3.10. Wiedza nauczycieli na temat kompetencji kluczowych w procesie uczenia się

Wyniki badania

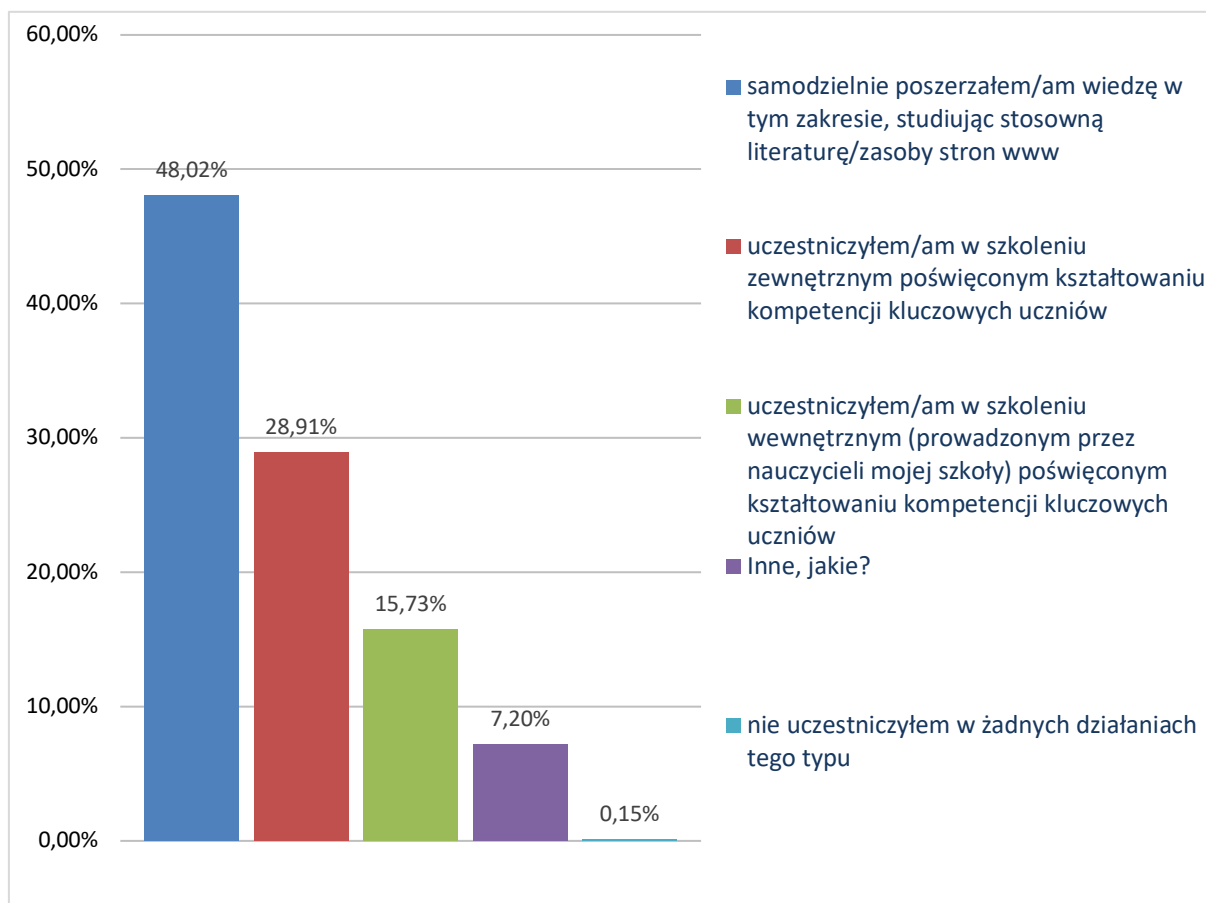
Dyrektorzy szkół, w których prowadzono badanie kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, zadeklarowali w ankietach, że posiadają pełną (33,72%), dużą (56,73%) lub dostateczną (9,16%) wiedzę na temat kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie. Jedynie 0,38% ankietowanych przyznało, że ma bardzo małą lub nie ma wiedzy na ten temat (Wykres 3.10.a).

Wiedzę w tym zakresie dyrektorzy zdobywali przez samodzielne studiowanie literatury (48,02%) lub udział w szkoleniach zewnętrznych (28,91%). Szkolenia wewnętrzne, jako źródło wiedzy na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, stanowią 15,73% wszystkich wskazań dyrektorów (Wykres 3.10.b).

Wśród innych źródeł (7,20% wskazań) podnoszących wiedzę na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, dyrektorzy wskazywali najczęściej wymienione wyżej szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne oraz samokształcenie. W nielicznych przypadkach wskazywano na udział w programach i projektach edukacyjnych, wymianę doświadczeń w ramach współpracy dyrektorów oraz obserwacje lekcji otwartych.

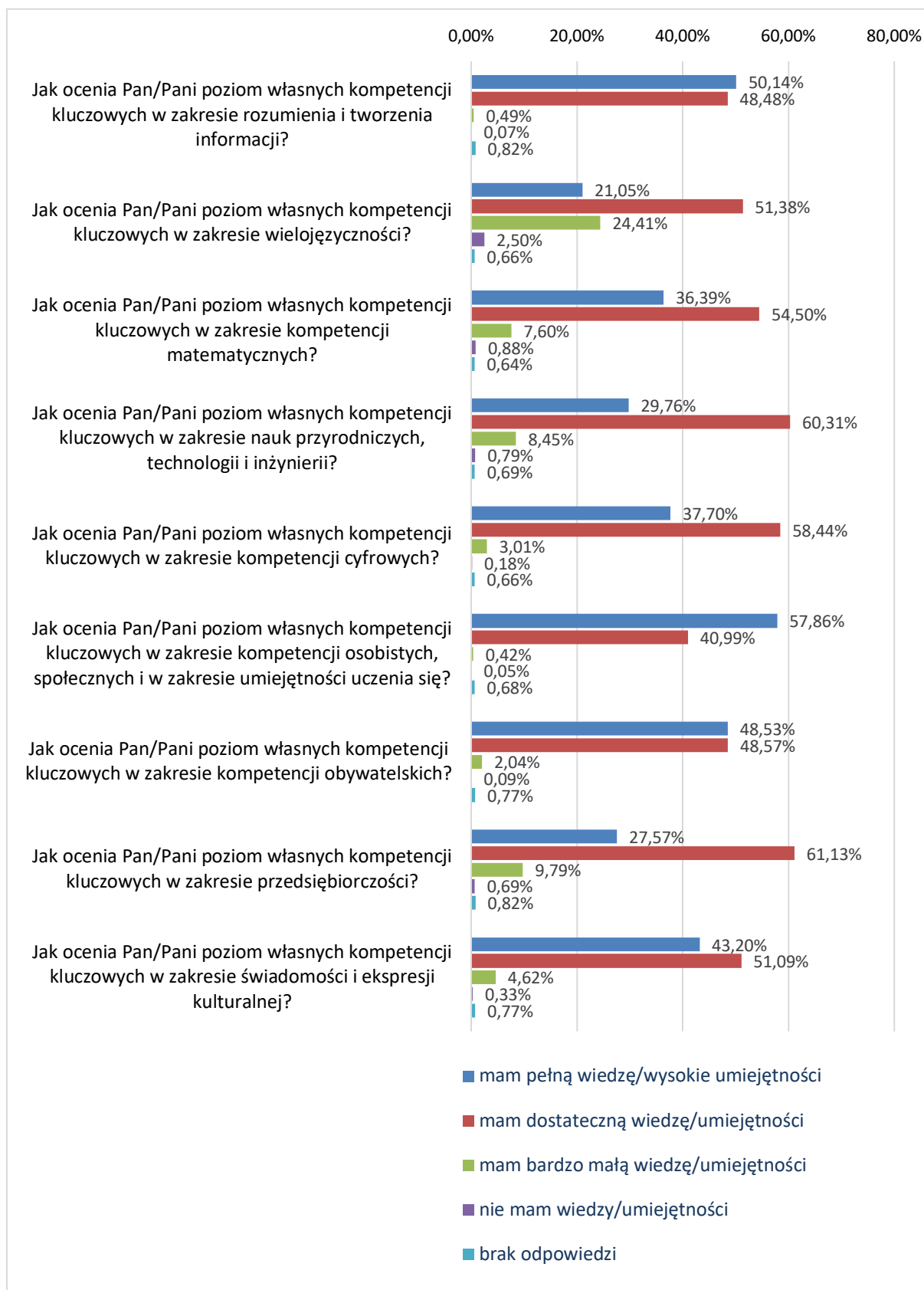

Wykres 3.10.a. (AD) Jak ocenia Pan/Pani swoją wiedzę na temat kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie?

Wykres 3.10.b. (AD) W jakich działaniach podnoszących Pana/Pani wiedzę na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów uczestniczył/a Pan/Pani w tym lub poprzednim roku szkolnym?

W ankietach skierowanych do nauczycieli prowadzących zajęcia, ponad 90% respondentów zadeklarowało pełną lub dostateczną wiedzę i umiejętności w zakresie kompetencji kluczowych (Wykres 3.10.c). Na bardzo małą lub brak wiedzy i umiejętności w tym zakresie wskazało od 0,56% do 10,48% ankietowanych (w zależności od rodzaju kompetencji). Wyraźnie od tego wyniku odbiegają deklaracje nauczycieli w odniesieniu do kompetencji w zakresie wielojęzyczności. Pełną wiedzę i wysokie umiejętności w tym zakresie zadeklarowało 21,05% nauczycieli, 51,38% - dostateczną, aż 24,41% ankietowanych wskazało, że w zakresie wielojęzyczności posiada bardzo małą wiedzę i umiejętności, lub żadnej – 2,5% ankietowanych.

Wykres 3.10.c. (AN) Jak ocenia Pan/Pani poziom własnych kompetencji kluczowych?

3.11. Potrzeby szkół i nauczycieli w zakresie niezbędnego wsparcia w procesie kształcenia/rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych

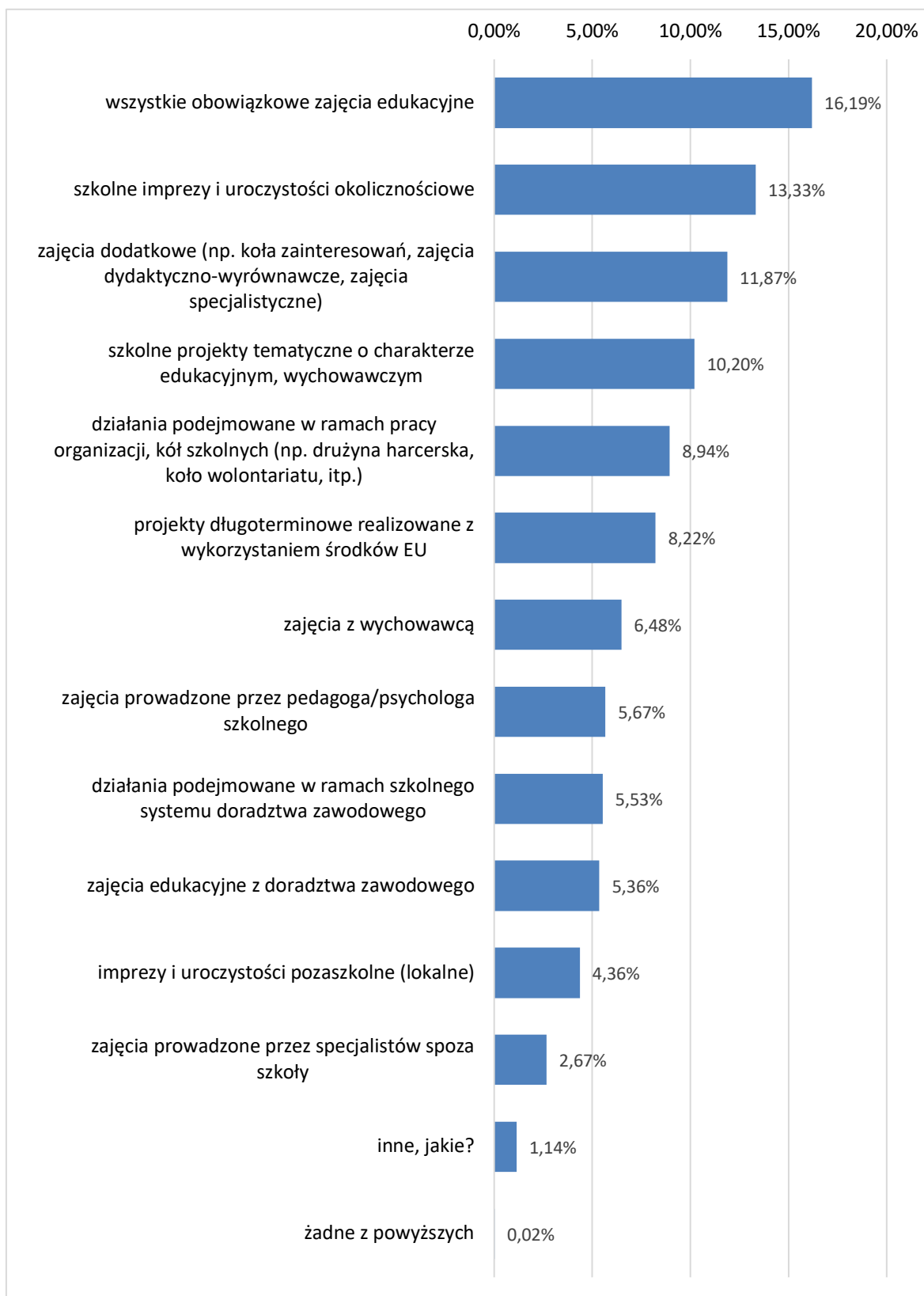
Wyniki badania

Dyrektorów szkół, w których prowadzone były obserwacje zajęć, zapytano w ankiecie: *Które z podejmowanych (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w szkole działań w największym stopniu ukierunkowane były/są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów?*

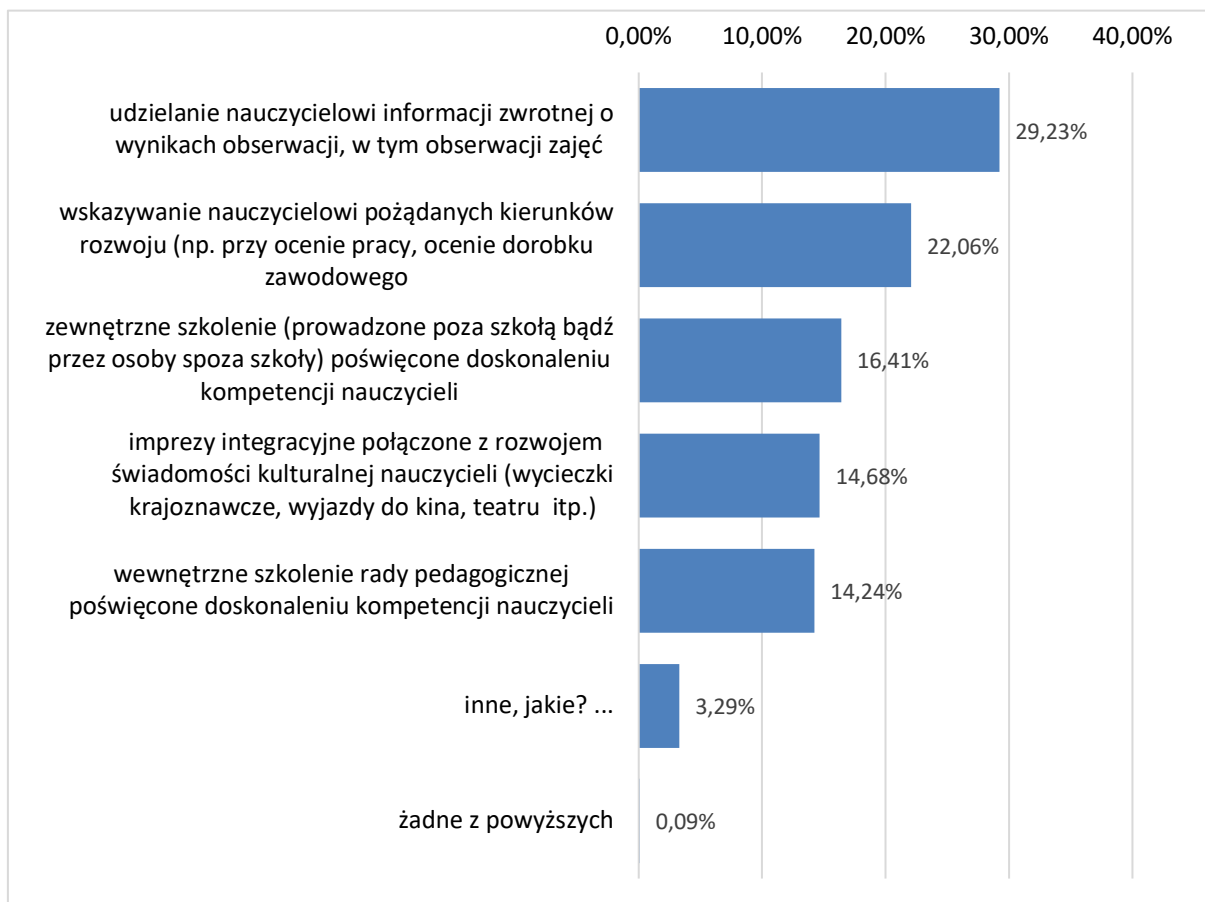
Zdaniem ankietowanych, kryterium to spełniają wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne (16,19% wszystkich wskazań). Ponad 13% wskazań stanowią szkolne imprezy i uroczystości okolicznościowe, ponad 11% - zajęcia dodatkowe, ponad 10% - szkolne projekty tematyczne o charakterze edukacyjnym i wychowawczym, ponad 8% - działania podejmowane w ramach pracy kół i organizacji szkolnych oraz projekty długoterminowe realizowane ze środków UE. Łącznie około 30% wszystkich wskazań stanowią: zajęcia z wychowawcą (pedagogiem, psychologiem), działania związane z doradztwem zawodowym, imprezy i uroczystości lokalne oraz zajęcia prowadzone przez specjalistów spoza szkoły. Wśród innych działań, w największym stopniu ukierunkowanych na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów, wskazywano najczęściej wdrażanie innowacji pedagogicznych oraz udział uczniów w konkursach szkolnych i międzyszkolnych (*Wykres 3.11.a*).

W ankiecie skierowanej do dyrektorów szkół pytano również o działania podejmowane w ostatnich dwóch latach szkolnych, których celem było wspieranie nauczycieli w podnoszeniu poziomu ich kompetencji kluczowych.

Do najczęstszych działań należały: udzielanie informacji zwrotnej o wynikach obserwacji zajęć (29,23% wskazań) i wskazywanie pożądanego kierunku rozwoju (22,06%) oraz udział w szkoleniach zewnętrznych (16,41%). Nieco rzadziej wskazywano: imprezy integracyjne (wycieczki, wyjścia do kina/teatru) - 14,68% oraz szkolenia wewnętrzne (14,24%). Wśród innych działań wymieniano wzbogacanie bazy dydaktycznej szkoły oraz inspirowanie nauczycieli do wdrażania innowacji pedagogicznych (*Wykres 3.11.b*).

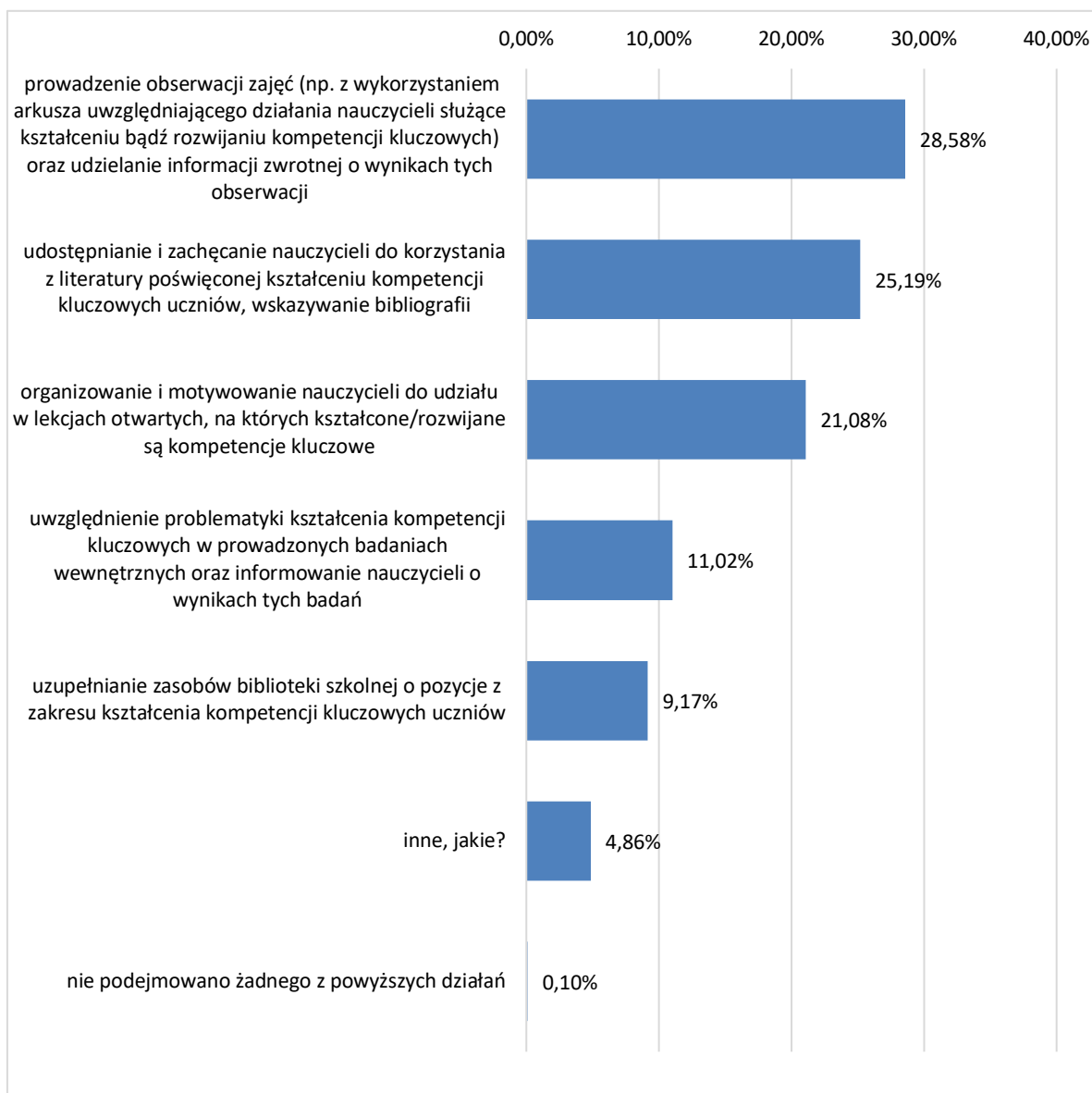

Wykres 3.11.a. (AD) (AD) Które z podejmowanych (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w szkole działań w największym stopniu ukierunkowane były/są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów?

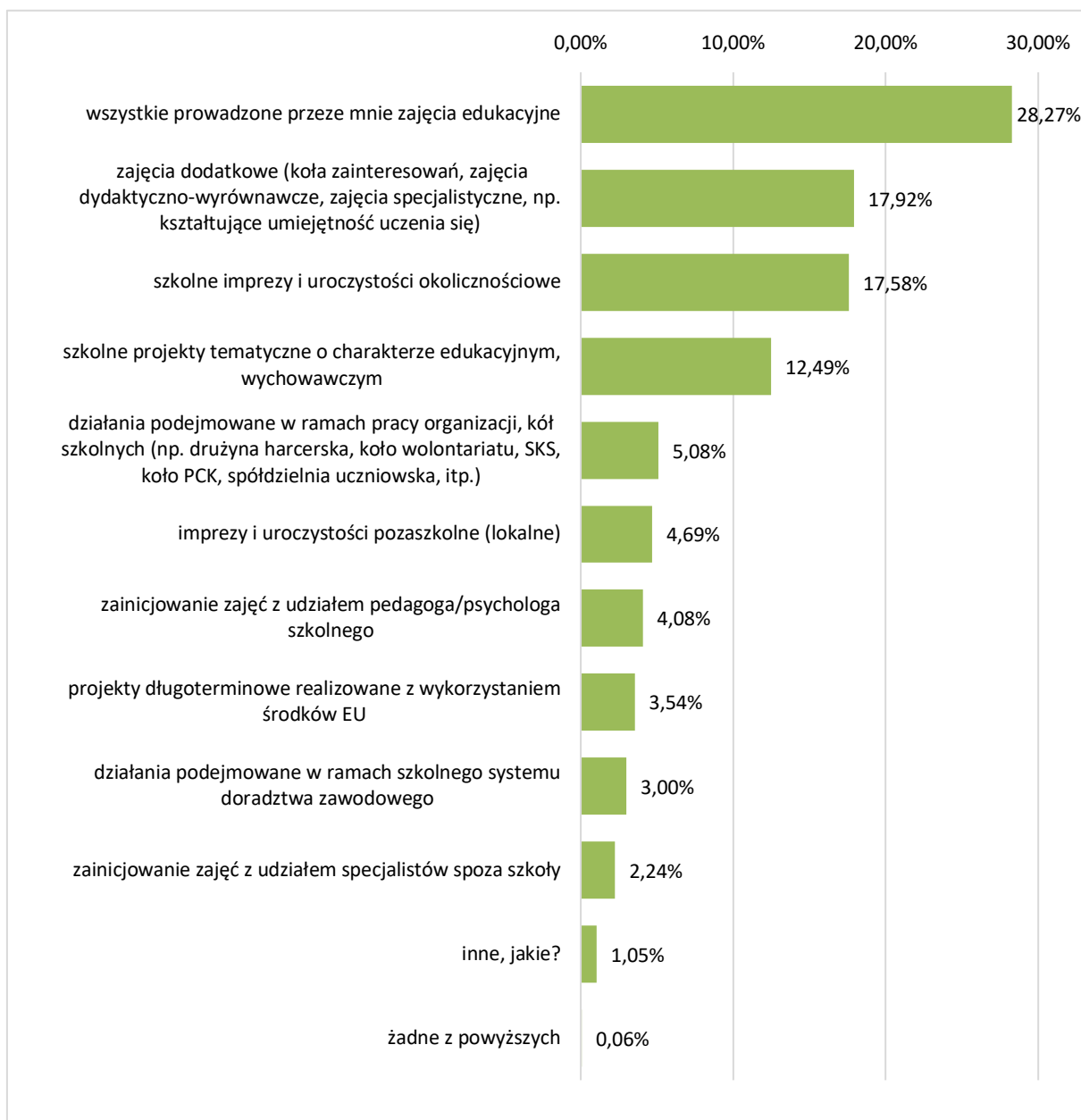
Wykres 3.11.b. (AD) Jakiego rodzaju działania podejmował Pan/Pani (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w celu wspierania nauczycieli w podnoszeniu poziomu ich kompetencji kluczowych?

W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, dyrektorzy również podejmowali działania wspierające nauczycieli w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów. Ponad 74% wskazań stanowią w tym przypadku takie działania jak: prowadzenie obserwacji zajęć, udostępnianie i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej tej tematyce oraz organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych. Wśród działań wspierających dyrektorzy wskazali również prowadzenie badań wewnętrznych i uzupełnianie zasobów biblioteki szkolnej (ponad 20% wskazań). Niespełna 5% działań stanowiły: organizowanie szkoleń wewnętrznych i udostępnianie ofert szkoleń zewnętrznych, a także organizowanie zespołów samokształceniowych (Wykres 3.11.c).

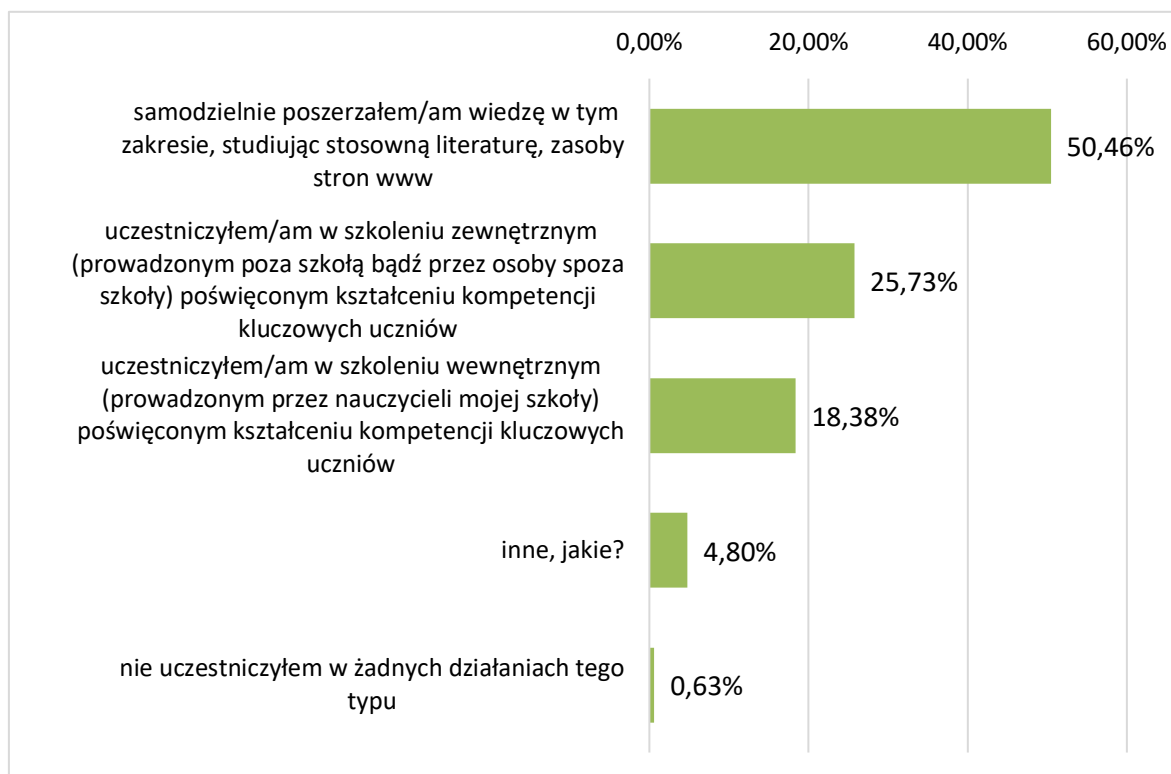

Wykres 3.11.c. (AD) Jakiego rodzaju działania podejmował Pan/Pani (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu wspierania nauczycieli w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów?

Nauczyciele, u których prowadzono obserwacje zajęć, stwierdzili w ankietach, że wszystkie prowadzone w szkole zajęcia edukacyjne ukierunkowane są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów (28,27% wszystkich wskazań). Prawie 18% respondentów wskazało odpowiednio zajęcia dodatkowe (koła zainteresowań, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia specjalistyczne) oraz szkolne imprezy i uroczystości okolicznościowe. Szkolne projekty tematyczne o charakterze edukacyjnym (wychowawczym) stanowią 12,49 % wskazań, działania podejmowane w ramach pracy kół i organizacji szkolnych – niewiele ponad 5%. Pozostałe, zdefiniowane w kafeterii pytania, działania szkoły, znalazły się na poziomie nie przekraczającym 5% ogólnej liczby wskazań. Wśród innych działań ukierunkowanych na kształcenie kompetencji kluczowych uczniów nauczyciele podawali najczęściej: przygotowywanie uczniów do konkursów, organizację wycieczek i wyjazdów edukacyjnych oraz wdrażanie innowacji pedagogicznych (Wykres 3.11.d).

Wykres 3.11.d. (AN) Które z podejmowanych przez Pana/Panią w poprzednim i bieżącym roku szkolnym działań ukierunkowane były/są na kształcenie kompetencji kluczowych uczniów?

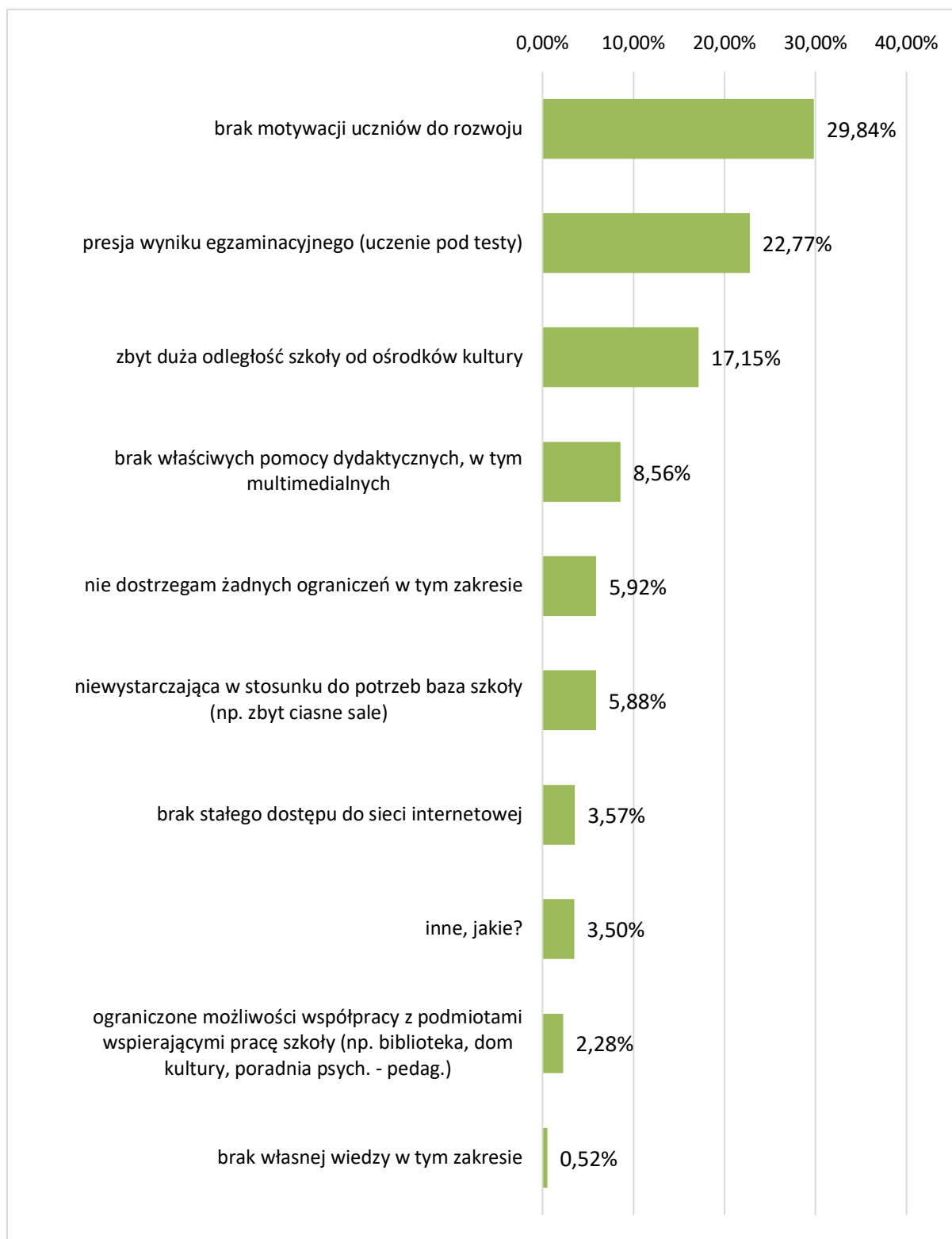

Wykres 3.11.e. (AN) W jakich działaniach podnoszących Pana/Pani wiedzę na temat kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych uczestniżył/a Pan/Pani w tym lub poprzednim roku szkolnym?

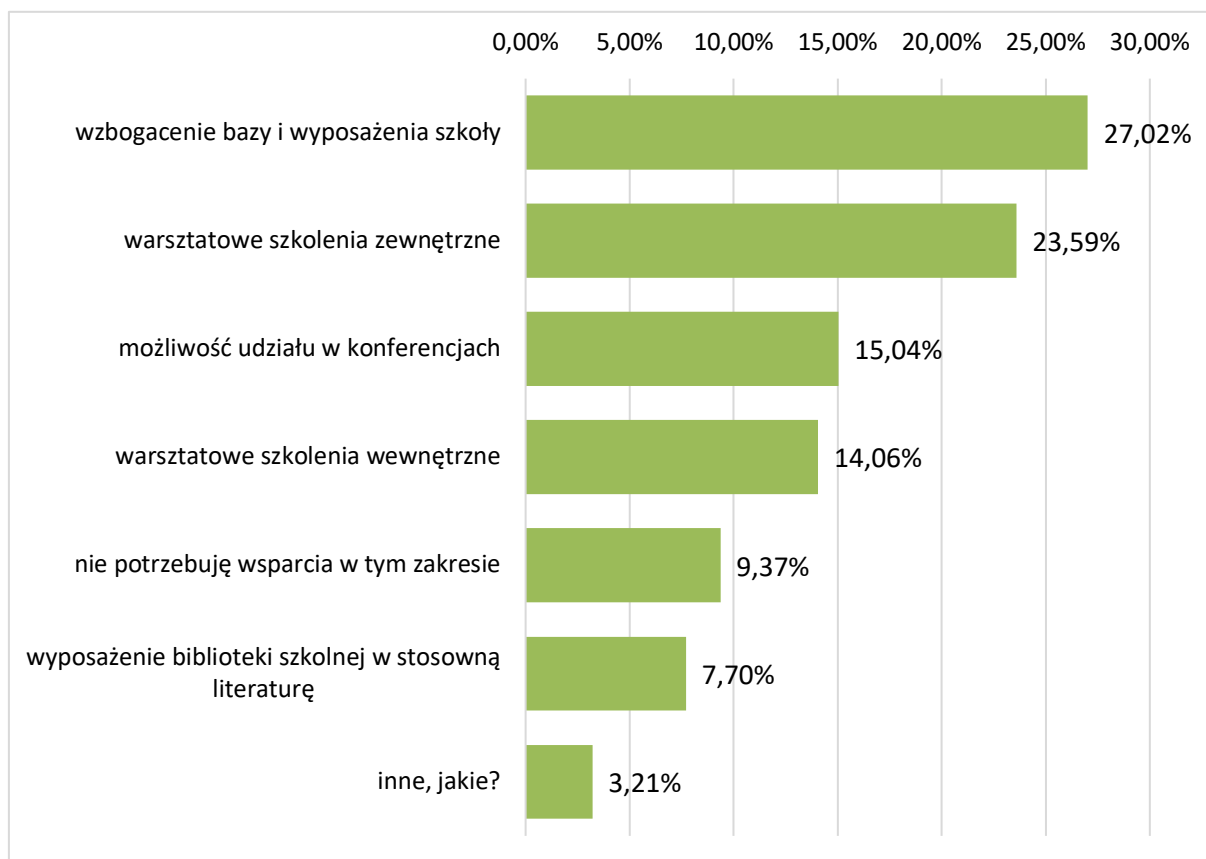
Wyniki ankiet wskazują, że ponad połowa nauczycieli prowadzących obserwowane zajęcia, poszerzała swoją wiedzę na temat kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych poprzez samodzielne studiowanie stosownej literatury oraz zasobów internetowych. Ponad 44% respondentów uczestniczyło w szkoleniach zewnętrznych prowadzonych przez osoby spoza szkoły (25,73%) oraz szkoleniach wewnętrznych (18,38%). Wśród innych działań pogłębiających przedmiotową wiedzę nauczyciele wskazywali najczęściej lekcje otwarte i wymianę doświadczeń z innymi nauczycielami. 0,63% ankietowanych nie uczestniczyło w żadnych tego typu działaniach (Wykres 3.11.e).

Nauczyciele uczestniczący w badaniu byli pytani również o trudności jakie dostrzegają w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (Wykres 3.11.f).

Ponad 52% respondentów stwierdziło, że wynikają one z braku motywacji uczniów do rozwoju oraz presji wyniku egzaminów zewnętrznych. Ponad 25% ankietowanych wskazało na zbyt dużą odległość szkoły od ośrodków kultury i brak pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych. Około 12% nauczycieli podało, że trudnością w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych są: niewystarczająca baza szkoły, brak stałego dostępu do Internetu oraz ograniczone możliwości współpracy z podmiotami wspierającymi szkołę. Wśród innych trudności nauczyciele wskazywali najczęściej na przeładowane treściami programy nauczania, zbyt dużą liczebność klas i ograniczenia związane z pandemią.

Wykres 3.11.f. (AN) Jakie trudności dostrzega Pan/Pani w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów?

Wykres 3.11.f. (AN) Jakiego wsparcia potrzebowałby Pan/Pani w celu zwiększenia efektywności kształcenia kompetencji kluczowych uczniów?

Zgłaszane przez nauczycieli potrzeby wsparcia, ukierunkowanego na podnoszenie efektywności procesu kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, są konsekwencją zdefiniowanych w tym zakresie trudności. I tak, około 27% ankietowanych oczekiwałoby wzbogacenia bazy i wyposażenia szkoły oraz biblioteki szkolnej (7,7%). Ponad 23% respondentów wskazało na potrzebę udziału w szkoleniach zewnętrznych, 15,04% - w konferencjach, a 14,06% - warsztatowych szkoleniach wewnętrznych.

Wśród innych potrzeb, wymieniano najczęściej: zmniejszenie liczebności oddziałów/grup, „odchudzenie” podstaw programowych oraz zwiększenie dostępu uczniów do sprzętu komputerowego (Wykres 3.11.f).